

TRANØY

Fra venstre Hamarøy Sparebank (bygget 1923),
Hovedgård og butikken.
Foto: Sverre Elsbak ca. 1950

Litt om stedets historie

Ved John Hunstad

Fra Heimerhavna på Tranøy

Foto: John Hunstad

'Vannbassenget naturpark'

Modellen av hovedbygningen på Tranøy Gård ble laget av Johan Andreassen og plassert på holmen sommeren 2001

Foto: John Hunstad

Gjestebrygga før utvidelsen i 2002.

Turistbåter på besøk sommeren 2000

Foto: John Hunstad

John Hunstad

Forord.

I 1952 ble jeg gift med en losdatter på Tranøy og ble, etter som årene gikk, mer og mer gla i dette stedet og menneskene som bodde der. Da den siste av mine svigerforeldre, statslos Giæver Jensen, gikk bort i slutten av 1992, endte det etter hvert opp med at min kone og jeg fikk overta hennes barndomshjem på stedet.

Jeg har fått anledning til å delta i lokale aktiviteter gjennom medlemskap i stedets båt- og velforening. Etter hvert ble jeg mer og mer nysgjerrig etter å få mer kjennskap til Tranøy's historie og begynte å snakke med "de gamle" på stedet om saken.

Fra brødrene Sverre og Olav Elsbak har jeg bl.a. fått en avskrift av Halvdan Lind's håndskrevne beretning om Tranøy's historie, slik han husket den fra sitt liv på stedet. Den hadde han nedtegnet like før sin død i 1958. Jeg har også fått 70-årsberetningen for "Nordbygda egen nær-butikk" i 1989, som ikke bare gir opplysninger om historien til butikken "Olav Elsbak", men også om historiske begivenheter som har funnet sted på Tranøy og Nordbygda i Hamarøy Kommune.

I ovennevnte 70-årsberetning nevnes det at "Nordbygda lokalutvalg" en gang (før 1989) nedsatte et "Historieutvalg" for om mulig å få samlet og skrevet mest mulig av Nordbygda's historie, og at Anny Hopland har samlet en mengde stoff fra Riksarkivet og gjennom intervjuer. Det var på det tidspunktet (1989) ikke tatt stilling til hvordan stoffet skulle benyttes og at det foreløpig var arkivert.

I "Årbok for Hamarøy", som kommer ut hvert år, har jeg også funnet artikler relatert til Tranøy.

Jeg har også tatt med noen utdrag fra heftet "Vandring på gjengrodde stier" av Nils M. Knutsen i serien "Fotefar mot nord".

Jeg har med dette forsøkt å sette sammen de historiske fragmentene jeg har funnet og har i tillegg hentet opplysninger fra Internett om bosettingen på Tranøy i folketellingene fra 1801, 1865, 1875 og 1900.

Det vil være anledning til å rette opp eventuelle feilnoteringer som måtte være gjort og å legge inn nye opplysninger som en måtte komme over senere.

Jeg vil derfor be dem som måtte komme til å lese det jeg her har skrevet om Tranøy's historie om å ta kontakt tilbake hvis de har noe å bemerke, eller har noe nytt å bidra med. Jeg er takknemlig for ethvert bidrag som kan knyttes til historien.

Tranøy, den 2. august 2004

John Hunstad,

Vinteradresse:

Haakon Kløkstads vei 1, 8071 Bodø

Tlf. 75 56 01 13

Sommeradresse;

8297 Tranøy.

Tlf. 75 77 21 19

E-post:

johnhuns@start.no

Hjemmeside på internett:

<http://home.no.net/johnhu>

På hjemmesiden kan du få et innblikk i mine interesser og bl.a. se mange fotos fra Tranøy.

Tranøy's eldre historie

Kilde: Anny Hoplands historie om handelsstedet Tranøy fra Årbok for Hamarøy 1991.

"Den første handelsmannen på Tranøy var Hartvig Christensen. Han var født på gården Skotsfjord i Steigen i 1794. I 1822 giftet han seg med Ingeborg Jørgensdatter, som var født i Biri ved Mjøsa ca. 1797. Ekteparet bodde en tid på Løvøy i Steigen. Her ble eldstesønnen Christen født i 1824, før de flyttet til Hamarøy og Tranøygården omkring 1825.

I 1826 er Hartvig oppført som bygdefarskipper for Nordbygda, og samme år fikk han kongelig bevilling til å holde gjestgiveri og drive bondehandel på Tranøy.

1826 er altså året da handelsvirksomheten på Tranøy har sin begynnelse. I 1830 ble det tinglest bygdefarskontrakt mellom skipper Hartvig Christensen og almuen på Nordre Hamarøy. Hartvig Christensen hadde bygslet halve Tranøy av kronen. Den andre halvparten var eid av den andre oppsitteren på gården, Hartvig Hansen. I løpet av sin tid på Tranøy fikk imidlertid

Gårdsnaustet sett fra sjøsiden.

Foto: John Hunstad, sept. 1995.

handelsmann Christensen hånd om naboens gårdpart, kjøpte sin opprinnelige part av staten og eide således hele Tranøygården omkring 1850.

Hartvig Christensen og hans kone Ingeborg fikk, såvidt vites 3 barn:

1. Christen B. Christensen, g.m. Maren Olsdatter. De bodde i Brennvik.
2. Joacim Christensen. Ble handelsmann på Finset.
3. Emelie (Hartvigsdatter) Christensen, gift med Jørgen Steen, Steinsos.

Handelen på Tranøy fortsatte i regi av Christensen-familien i noe over 25 år. På slutten gikk det dårligere med økonomien, men Hartvig Christensen solgte unna før det kom til konkurs.

Dårlig helse var visstnok en av årsakene til den negative utviklingen, og Hartvig Christensen døde da også i 1853. Han hadde da året før solgt Tranøy med smått og stort for 940 specidaler til en Ditlef W. Lund, som igjen straks solgte videre til den mer kjente Nikolai Walsøe. Hartvig Christensen døde i Brennvik hos sønnen Christen Christensen. Her bodde også Ingeborg Jørgensdatter sine resterende leveår. Hun overlevde sin mann med ca. 50 år. Det sies at hun ble hele 104 år!

Kommentar fra red.:

Fra internt skiftenr. 13869 åpnet 28.09.1853 etter Hartvig Kristensen, Brændvig i Hamarøy siteres: Ektefelle: Maren Kristensdatter. Formue: 135-1-5. Gjeld: 1174-0-10.

Ut fra oversikten over formue og gjeld må Hartvig ha sittet i "bunnløs" gjeld!

Arvinger:

Maren Ingeborg Kristensdatter, Brændvig
Kristen Kristensen, Brændvig, 29 år, sønn av avdøde
Joakim Kristensen, Brændvig, 20 år, sønn av avdøde
Hammond Kristensen, Brændvig, 13 år, sønn av avdøde

Emilie Karoline Kristensdtr. Helland i Hamarøy, datter av avdøde. Gift. Ektefelle:Steen

Nicolai Walsøe var født 1826 i Trondheim. Han kom nordover som handelsbetjent hos Dons i Hamnvik (Ibestad) og ble der gift med datteren til Dons, Elisabet. De flyttet til Tranøy i 1852, samme år som Walsøe fikk skjøte på eiendommen.

Handelsmann Walsøe var en dyktig og driftig mann. Han bygde den butikken som fremdeles står på Tranøy (Hamsungalleriet), dessuten stabbur, borgstue, eldhus og flere drifts-bygninger.

Hovedhuset og naustet var oppført i Hartvig Christensens tid etter hva det blir fortalt.

Han hadde visstnok drevet sin handel i naustet.

Foruten gårdsbruk og handel hadde Walsøe også bakeri.

Det ble bakt vannkringler, spekulasier, brød og kavringer som ble solgt på butikken. Kavringer ble mye brukt av sjøfolk og fiskere fordi de var holdbare i lang tid, og de mugnet ikke.

Gårdsnaustet fra 1825

Tilbygget i forkant ble satt opp som vedskjul i forbindelse med driften av Bygdeheimen fra 1948, da kommunen overtok gården. Det ble revet 1995.

Taket ble reparert 1995 og torvlagt 1997.

Foto: John Hunstad, sept. 1995

Kilde: "Årbok for Hamarøy 1997"

Av Børge Strandskog.

Dette berømte fotografiet fra Tranøy har vi gjengitt i Årbok for Hamarøy tidligere, ja, faktisk flere ganger.. Men når vi velger å gjøre det nok en gang, så er det fordi det nå har lyktes oss å få vite hvem personene på fotografiet er. Og det er nærmest for en "sensasjon" å regne! Mang en Hamsunforsker har gjort store anstrengelser for å bringe dette på det rene, - uten å lykkes. Løsningen på "mysteriet" var å finne på bygdemuseet på Korsnes, der det viste seg at de hadde en kopi av fotografiet med navnene notert under. At daværende diskspringer Knut (Pedersen) Hamsun står til høyre har vel vært kjent og er da også årsaken til

fotografiets berømmelse. Han benevnes da også "Pedersen" i påskrifta, noe som skulle tilsi at notatene er utført kort tid etter at bildet ble tatt, og ihvertfall før Hamsun oppnådde berømmelse. Navnene gjengis slik de er nedskrevet (med våre "forklaringer" bak):

Bak til venstre:

Walsø (handelsmann Nikolai Walsøe).

Sittende ved bordet fra venstre:

Schjøning (Karl Ludvig Schjøning, f. 1845, da gårdbruker i Brennvika)

Kr. Jeppesen (Kristine Ditlovia Jeppesen, f. 1861, fra Steinsos),

Frk. Ellingsen, (ukjent)

Frk. Dybfest (Kaja Dybfest – nevnt på Tranøy 1874-77),

G. Walsøe, (handelsmannens eldste sønn, Gunnerus Walsøe, f. 1861),

Frk. Walsøe, (Laura Walsøe?)

Strøm, ("handelsfulmæktig" Ludvig Strøm nevnes på Tranøy bl.a. 29/8 1875, omtrent da fotografiet ble tatt. Fra Ibestad?).

Stående til høyre:

Pedersen (Knut Pedersen Hamsun)

Foran bordet:

Gyda (handelsmannens datter Gyda Walsøe, f. 1870)

Nikolai (handelsmannens sønn Nikolai Walsøe, f. 1866). Slutt

Tranøy ble etter hvert et kjent sted, og mange mennesker fikk seg arbeide på handelsstedet. Noen arbeidet på gårdsbruket, andre på brygga. De fleste fikk seg imidlertid arbeid ombord i båtene og på notbruket.

Walsøe hadde flere båter. Det var jakta "Haabet",

sluppen "Lucie",

galeasen

"Forsøget" og

dampbåten

"Tranø".

Conrad Larsen var

skipper på

dampbåten

"Tranø". Han

hadde en

husmannsplass som

ble kalt

"Lassenvollen", nå

kalt "Nordnes",

(der

Olsvik/Bredesen-

huset står år 2000).

Jakob Olsen var skipper på jekten og hadde plassen "Stenersosen". Eilert Wahl var styrmann. Han hadde plassen "Vikran".

Andreas Lind hadde husmannsplassen "Silsandvollen" og Jens Sivertsen, som var smed, plassen "Strand", (der den gamle smia står år 2000).

Johannes Knudsen, som var bryggesjauer, bodde på stedet som nå heter "Solum" og eies av familien Elsbak.

Nicolai Walsøe hadde mange barn, drenger, stuepiker og tyende (tjenestefolk). En tid skal det ha vært 25 personer i Walsøes husholdning. Da skulle det mye mat til, selv om han hadde gårdsbruk og dyrket noe selv. I 1875 var utseden 3 tønner havre og 10 tønner poteter, og kreaturholdet var 2 hester, 6 kyr, 9 får og 1 gris. Blant drengene til Walsøe var det en gang en som het Konrad. Så hendte det at Konrad plutselig ble svært dårlig og måtte sendes på sykehus. Da det på den tiden ikke fantes noen sykekurv til å sende syke folk i, fikk Walsøe laget en stor kasse til Konrad som han ble sendt i til sykehuset. Det gikk bra med Konrad. Han ble frisk og kom tilbake til Tranøy. Kassen kom tilbake, den også. Den ble stående på naustloftet og ble kalt "Konradkassen".

Walsøe var med på å stifte Hamarøy Sparebank i 1875 på et møte på Finset (mellom Hamsund og Skutvik). Det er blitt fortalt at det var Walsøe som ivret mest for å få stiftet denne banken. For han var det tungvint å reise til Bodø for å få lån til alle sine foretagender. Johan Normann fra Korsnes var den første kassereren i banken. Walsøe hadde allerede før 1875 gått i kompaniskap med Johan Normann (svigersønn). Det gikk ganske bra lenge, helt til de i 1885 hadde kjøpt et stort parti sild sammen. De hadde satset mye på dette sildekjøpet og selvfølgelig lånt en del penger. Det var på denne tiden begynt å gå dårligere med handelen. Walsøe var kommet noe opp i årene (59), han var også sykkelig og ikke så driftig som før. Håpet, og troen, var vel at dette sildeforetagendet skulle rette opp økonomien.

Men etter en tid begynte sildeprisene å falle. Walsøe ville da selge og med det redde noe av pengene. Johan Normann gikk ikke med på det. Han mente de skulle vente, for sildeprisene kom sikkert til å stige igjen. Det gjorde de imidlertid

ikke. Sildeprisene sank ytterligere til det ble nesten ingenting for silden. Dermed var Walsøe fallitt. Datteren Ragnhild og svigersønnen Johan Normann flyttet til Digermulen.

Da auksjonen på Tranøy handelssted var over og alt var oppgjort, var Walsøe nokså dårlig. Han flyttet da til datteren i Digermulen og ble sendt fra Tranøy i den før nevnte "Konradkassen". Dette skjedde i 1885.

Jens Krog

Samme år kjøpte og overtok Jens Krog Tranøy. Han kom fra Offersøy ved Lødingen og var gift med Kristine Jæger fra Selsøyvik. Det er blitt sagt at Jens Krog var i Bodø og forhandlet med banken om kjøp av Tranøy.

Jens Krog var ikke bare handelsmann. Han var også bankkasserer, poståpner og ekspeditør. I Krogfamilien var det også mange tjenere og stor husholdning. Dessuten var det ekstra leid hjelp til slakting om høsten og under onnearbeid. I 1900 var det 7 bosteder på Tranøy med tilsammen 55 beboere. Etter århundreskiftet begynte så losene å komme til Tranøy. Oluf Haukebø kom i 1903. Han fikk kjøpe et stykke jord av Jens Krog og bygde hus. Det må ha vært den første parsellen som ble utskilt fra hovedbruket, for det ble bruksnr. 2. Så kom Johan Jacobsen. Han fikk kjøpe bruksnr. 3. Bruksnr. 4 fikk Sofus Brennvik.

Etter hvert som båttrafikken til og fra Narvik økte, kom det stadig flere loser til Tranøy og stedet vokste.

De fleste av losene fikk kjøpe et stykke jord av Krog og bygde hus. Noen var der bare i kortere perioder

og leide rom. Leiligheten ovenpå i borgstuen var leid ut til forskjellige familier.

Banken på Tranøy, som ble bygget først på 1920-tallet (1923), hadde også leilighet i 2.etasje.

Denne leiligheten var leid ut både til losfamilier, tollere og andre. Ellers måtte Krogfamilien ofte ta imot overnattingsgjester som kom på land med lokalbåten.

Noen ganger kom det taterfølge til Tranøy. De fikk bo i brakken nede ved kaien.

Kristine Krog døde i 1926 og Jens Krog i 1930. Sønnen Aage overtok da gårdsbruket og handelen, sønnen Olaf posten og ekspedisjonen. Aage ble også kasserer i banken. Han hadde da allerede en tid hjulpet sin far med kasserer-arbeidet.

I 1919 kom Olav Elsbak og Alfred Fosdahl som handelsmenn til Tranøy. Det gikk bra med alle tre butikkene på stedet. Folk kom med båt fra Tannøy, Tiltvik, Tysnes og andre steder. Det var ikke bare for å handle, men også for å selge. Handelsmennene kjøpte tyttebær, geitost, slakt og kalveskinn.

Aage Krog avvirket butikken i 1945, og Johan Andreassen begynte å handle i samme bygning. Olaf Krog døde i 1948. Før han døde hadde Brynjulf Skogholt overtatt posten og ekspedisjonen. Ludolf Falch fra Steigen handlet noen år i gården etter at Alfred Fosdahl A/S var avvirket. Nå er det bare Elsbak-butikken igjen på Tranøy.

Det pleier å gå litt opp og ned her i verden, så kanskje Tranøy atter en gang kan bli et sted hvor folk får lyst til å bygge og bosette seg. Vi får håpe på en slik forandring."

Så langt Anny Hoplands historie om handelsstedet Tranøy fra "Årbok for Hamarøy 1991".

Iflg. folketellingen i 1801 bodde husbonde Hans Hartvigsen (f.1748) med familie på Tranøy. Han var da 53 år, var bonde og gårdbruker og drev tillige med fiske.

Hans kone var Ane Maria Larsdatter (40 år), som da var meget syk. Videre barna Hartvig Hansen (11 år), Sissel Maria Hansdatter (12 år) samt 4 tjenestefolk.

Opplysninger fra tidsrommet mellom 1801 og 1834 savnes.

I 1834 ble det holdt utskifting mellom Tranøy, Stensos og Skogvold. Da hadde Hans Hartvigsens sønn, Hartvig, overtatt farens del, som var en halvpart av Tranøy. Den andre delen tilhørte staten. Iflg. Halvdan Lind bodde i 1801 en mann i Stensos ved navn Christen Hartvigsen. Hans sønn, Hartvig Christensen, bosatte seg på Tranøy, men om han kjøpte statens andre andel er usikkert.

Han oppførte hovedbygningen på gården, den som senere ble "Hamarøy Bygdeheim" da Hamarøy Kommune i 1948 overtok hele eiendommen. Denne bygningen har sin spesielle historie. Hartvig Christensen hadde en venn som også var jekteskipper. Disse to kjøpte da en svær bygning som var til salgs i Namsen eller Vefsn. De delte den ved å kappe den av på midten. Derved fikk de hus begge to. Hartvigs venn tok sin halvpart av bygningen og førte den opp i Skogshavn i Dyrøy i Troms, der han bodde.

Huset i Skogshavn.

Den gamle hovedbygningen på Tranøy Gård

Kommentar fra red.:

Jeg har vært i kontakt med Dyrøy Kommune og er blitt henvist til William Melbye på Skogshavn som kanskje kunne kjenne til saken. Sistnevnte har snakket med en 90 år gammel kvinne på stedet, men hun kjente ikke til at det skulle ha blitt bygget et hus på stedet med slik historisk bakgrunn. I Slekt- og Gårdshistoria for Dyrøy, bind III, side 212 fins dette foto av "Gammelstue i Skogshavn". "Den er trolig bygd på 1850-tallet, men kan være enda eldre"

Ved å sammenlikne bildene av disse husene fra Tranøy og Skogshavn i Dyrøy kan en muligens finne likheter som tyder på at de kanskje til sammen har utgjort ett stort hus som er blitt delt! En må huske på at det er mer enn 175 år siden de ble bygget! Flere av husa på Skogshavn er nøyaktig beskrevet med angivelse av størrelse og innbo.

Det er imidlertid ikke nevnt noe om at noen av dem skulle ha vært "importert" til stedet på en jekt mellom 1825 og 1850 slik Halvdan Lind nevner i sine notater.

Hartvig Christensen bygget brygge og butikk på odden nedenfor dagens "Hamsungalleri". Nevnte butikk må da ha vært i "Gårdsnaustet" som fremdeles står, og som er vernet. Det skal være reist i 1825.

En uværssdag tok stormen brygga. Den ble visstnok gjenoppført på berget der hvalbåten ble landsatt 4.mai 2000. Christensen hadde også ei brygge i Vikran (Steinsos-osen), der han visstnok hadde jekta i opplag når han ikke hadde den i drift.

Hartvig Christensen drev jektebruk og handel, og skulle være en ivrig fisker. Han gikk imidlertid konkurs og Nicolai Walsøe, født i Trondhjem i 1826, kom til Tranøy i 1850 og kjøpte hans del av Tranøy.

Samme Walsøe la også under seg Hartvig Hansens del av Tranøy og ble nå eier av hele Tranøy. Han bygde butikk og stabbur, som fremdeles står. Butikken var i huset der Hamsungalleriet er i dag. I 1874 var dikteren Knut Hamsun, som da var 15 år, betjent på butikken hos Walsøe. Det oppsto et forhold

mellom Knut og Laura, en av Walsøes døtre, og det førte til at Walsøe sa han opp, og Knut dro fra stedet. Med Nicolai Walsøe begynte en ny epoke i Tranøy. Da han overtok sto det dårlig til med jordbruksvirksomheten på stedet. Med mye myrer og udyrket mark ble det et stort arbeide å kultivere jorden, og til det trengtes det mange arbeidsfolk, og det ble derfor stor tilflytning av folk til stedet for å arbeide på jorda og ombord i Walsøes båter, som drev med fiske og befraktning.

I folketellingen for 1865 var følgende 25 personer registrert på bostedet:

N. Walsøe, handelsmand, selveier,
Fødselsår 1826, fødested: Thronhjem
Elisabet Walsøe, f. Dons, hans madame, fra
Hamnvik i Ibestad Præstegjeld, Troms, f. 1833
Gunerius Walsøe, Deres Søn, f. 1861, fødested:
Hammerø
Hanna Walsøe, Deres datter, f. 1855, fødested:
Hammerø
Ragnhild Walsøe, deres datter, f. 1856
Fødested: Hammerø
Laura Walsøe, Deres datter, f. 1860, Fødested:
Hammerø
Necoline Walsøe, Deres datter, f. 1863, Fødested:
Hammerø
Aagot Walsøe, Deres datter, f. 1864, Fødested:
Hammerø
Necoline Walsøe, Jomfru?, f. 1839, ug. fødested:
Thronhjem.
C. Lassen, ug. skipper, f. 1833 i Thronhjem
Fr. Bergfjord, ug, handelsbetjent, f. 1844 i Ofoten,
A. Bergfjord, ug, handelsbetjent, f. 1846 i Ofoten
I. Bergfjord, ug, lærling, f..1852 i Ofoten,
A. Olsen, ug, agronom, f. 1843 i Lenvik,
Heffen B. Hansen, ug, sjømann. f. 1844 i Hammerø
Gulek Andersen, ug, tjenestedreng, f. 1806
Forsanger
Johan Knutsen, ug, tjenestedreng, f.1836 i Forsanger
Peder Christofersen, g, tjener, f. 1805 i Hammerø
Magnus Frederiksen, ug, tjenestedreng, f. 1848 i
Hammerø
Avle Olsen, e, tjener, f. 1803 i Hammerø
Pernille Olsdatter, e, Gold-Amme, f. 1816 i
Hammerø
Karen Rogh, ug, tjenestepige, f. 1833 (?), i
Hammerø
Karen Andreasdatter, ug, tjenestepike, f. 1843 i
Lenvik
Anne Olsdatter, ug, tjenestepike, f. 1836 i Hammerø

Johanna Hansdatter, ug, tjenestepike, f. 1846 i Hammerø.

Iflg. folketellingen i 1875 var det i alt 38 registrerte personer på gården.

Nicolai Walsøe, f. 1826 i Trondhjem

Elisabett Walsøe, født Dons, f. 1833 i Havnvig
Barna:

Johanna f. 1855 i Hammerø

Laura " 1860 i Hammerø

Gunerius " 1861 i Hammerø

Nicoline " 1863 i Hammerø

Aagot " 1864 i Hammerø

Nicolai " 1866 i Hammerø

Anna " 1868 i Hammerø

Gida " 1870 i Hammerø

Harald " 1872 i Hammerø

Sigurd " 1872 i Hammerø

Signe " 1874 i Hammerø

Johan Normann, sv.sønn f. 1846 i Tysfjord, g.m.

Ragnhild Walsøe f. 1856 i Hammerø og deres
datter Sigrid Normann, f. 1875 i Hammerø

Anna Solenstein, ug, husjomfru, f. 1856 i
Stavanger

M. Evarder, ug, lærerinne, f. 1842 i Aafjorden

Pernille Olsdatter, ug, tjenestepike, f. 1822 i
Hammerø

Karen Andersdatter, ug, tjenestepike, f. 1852 i
Lom i Gudbrandsdalen

Pauline Endresen, ug, tjenestepike, f. 1856 i
Hammerø

Marta Olsdatter, ug, tjenestepike, f. 1836 i
Hammerø

Anna Olsdatter, ug, tjenestepike, f. 1858 i Melø
S.

Kjerstine Kristensdatter, ug, tjenestepike, f. 1857
i Hammerø

Anne Olsdatter, ug, logerende, syerske, f. 1837 i
Hammerø

Karen Olsdatter, e, lægdslem, har
fattigunderstøttelse, f. 1806 i Hammerø

Emilie Benonissen, ug, pleiedatter, f. 1862 i
Hammerø

P. Koren, ug, logerende, telegrafist, f. 1846 i Selø

D. Hansen, ug, logerende, telegrafist, f. 1847 i
Trondenæs

Peder Krtistoffersen, e, lægdslem, delvis
fattigunderstøttelse, f. 1811 i Hammerø

Gullik Andersen, ug, tjenestedreng, forsørget av
Walsøe, f. 1803 i Voss

Sørn Brun, g, gårdsgutt, f. 1833 i Hammerø

Marselius Jacobsen, ug, tyende, matros, f. 1856 i
Hammerø

Jonas Olsen, ug, tjenestedreng, f. 1851 i Tysfjord

J. Fos, ug, logerende, maskinist på dampskip, f.
1843 i Bergen

Knud Hansen, ug. Logerende, fyrbøter og smed på
dampskip, f. 1847 i Hammerø

Kristen, ug. Logerende, dagarbeider veiarbeide, f.
1836 i Bergen

Iver, ug, logerende, dagarbeider veiarbeide, f. 1846 i
Bergen.

Ut fra ovenstående antall registrerte personer på
Tranøy gård og i Walsøe's familie og tjeneste, får
man en fornemmelse om at her må det ha vært stor
aktivitet.

Tranøy Gård i 1964

Foto: John Hunstad

Det var vanskelig for de nordnorske kjøpmenn å skaffe kapital. De var kun henvist til bergenske kjøpmenn, og Walsøe foreslo derfor at der skulle opprettes en egen avdeling for Norges Bank i Nordland. Han la i 1859 frem et forslag om bankavdeling for Nordland Amts formannskap, som sammen med amtmannen Smith ga det sin varmeste støtte. På grunn av hard motstand fra hovedkontoret (direksjonen) i Trondheim, ble denne tanke ikke til virkelighet før i 1874, da direksjonen gikk med på å opprette en bankavdeling i Bodø. Året etter ble Hamarøy Sparebank opprettet på tingstedet Finset (mellom Hamsund og Skutvik). Walsøe var en tid ordfører i Hamarøy. Han var en mann med mange jern i ilden. Hans sildeekspedisjoner var vidt omkring, og han førte også sild til Tranøy og etterbehandlet den der. Mange av Walsøe's ansatte ble etter hvert husmenn, fikk tildelt jordstykker der de bygde seg hus.

Da storsildperioden satte inn omkring 1870, ble det stor aktivitet på Tranøy, men da den hektiske sildeperioden var over etter noen år, gikk det nedover med Walsøe's virksomhet, og han gikk konkurs i 1885.

Ifølge slektsnotater gjort av Leif Walsø-Kanstad i 1975 fins følgende om Nicolai Walsøe: Stamfaren var sorenskriver Niels Nielsen, født ca. 1634. Sorenskriverbevillingen fikk han 8.august 1663 av Fosen leen. I 1701 var han 67 år og bodde på Valsøen i Åfjorden. Bestefaren til Nicolai var Niels Hansen Walsøe født 17.mai 1759, død 4.juni 1816. Han var gift med Aase Elisabeth Michelsdatter Valeur den 20.desember 1783. De fikk 7 barn, blant dem var Niels Andreas Walsøe, døpt 6.nov. 1796 og død 1857, som var far til Nicolai. Niels Andreas ble gift 2 ganger, 1.gang med Ragnhild Iversdatter, ukjent fødselsår, død 1829. De fikk 3 barn: Lauritz Walsøe, født 20.juni 1821, Elen Johanne Walsøe, født. 4.oktober 1823 og Nicolai Anton Walsøe, født 19.mai 1826.

Niels Andreas' 2. kone var Pauline Margrethe Lindgaard, som døde 9.desember 1881 på Tranøy, 75 år gammel. De hadde 7 barn.

Nicolai Anton Walsøe, f. 19/5 1826, d. 20/01 1889 i Digermulen.

Handelsmann på Tranøy, Hamarøy. Var 4 år handelsbetjent hos Dons på Hamnvik til 18 år, da han "nedsatte seg i Hamarøy". Han var gift 1854 med Elisabeth Dons, Hamnvik, f. 28/5 1833, d. 1876 på Tranøy i Hamarøy. De hadde 13 barn:

Johanne Ovidia Fredrike Walsøe, f. 28/7 1855 på Tranø, gift 24/7 1881 i Bergen

m/postekspeditør Johan Ludvig Klöver Strøm, f. 7/10 1854 i Bø i Vesterålen, d. 26/3 1886.

Ragnhild Pauline Walsøe, f. 6/9 1856. G.1.g. 10/8 1874 med handelsmann i Digermulen, Johan Norman, født på Kornes i Tysfjord 1844, død 14/1 1894 i Digermulen. Han var sønn av Bendix Norman og hustru Magdalene Hey (høy). Hun ble gift 2.gang 27/7 1896 med handelsmann Jens Anton Kiil, Andenes, født 10/9 1847.

Nicolai Dons Walsøe, f. 18/9 1858, d. 24/8 1862

Laura Andrea Walsøe, f. 28/3 1860, d. 7/5 1883 i Hamnvik

Gunnerius Walsøe, f. 26/7 1861, d. 9/12 1888 ved et ulykkestilfelle i Risvær i Lofoten.

(Red. anm.: Iflg. Roy Langwell, etterkommer av Gunnerius, hadde hans mor sett Gunnerius i live i 1954 i London!)

Nicoline Elisabeth Walsøe, f. 4/7 1863, gift 12/5 1884 med Frithjof Brögger, f. 18/5 1859 i Tromsø, telegrafbestyrer på Tranø i Hamarøy. Flyttet i 1896 til Moldøen (?).

Aagot Walsøe, f. 17/10 1864, gift 30/7 1884 med lensmann Ragnvald Scherffenberg I Vaagan

Nicolai Dons Walsøe, f. 23/9 1866, ingeniør I Buenos Aires.

Anna Nicoline Rebekke Walsøe, f. 12/9 1868, gift 14/10 1894 med distriktslege Paul Irgens Holst, Harstad

Gyda Walsøe, f. 24/7 1870, død 3/9 1892 I Kabelvåg.

Harald Walsøe, f. 2/6 1872, var gift med en tysk dame og registrert boende i Amerika i 1964.

Sigurd Walsøe, f. 2/6 1872, registrert boende i Amerika i 1964.

Signe Walsøe, f. 14/11 1874, død 5/6 1876.

Dåpsattest: Kirkebok for Vår Frue sogn i Trondheim 1821-1839 viser at Nicolai Anthon, sønn av matros Niels Andreas Walsøe og kone Ranni Iversdtr. Er født 19.mai 1826 og døpt 2.juli samme år.

Banken overtok konkursboet til Nicolai Walsøe og solgte alt til Jens Krog. Han var født i 1859 på Offersøy i Lødingen og kom derfra til Tranøy.

Iflg. folketellingen 1900 var han gift med Kristine Emilie Jæger fra Rødøy, f. 1849, og hadde 5 barn; Eilert Hagerup f.1882, midlertidig bosted Belgien Gurine f. 1883, (senere organist m.m.)

Olaf Sivert f. 1884,

Aage f. 1885,

Hanna Elisabet f. 1887.

Asmund Eliot Krog, adoptivbarn, f. 1890 i Lødingen.

Krog fikk skilt ut og solgte jordstykkene til husmennene fra Walsøe's tid.

I den samme folketellingen (1900) er Jens Krog oppført som landhandler, dampskibs-ekspeditør, poståpner og bankkasserer. 23 personer var registrert på bostedet. Blant dem var det

1 huslærer,

1 skoleelev,

1 stuepike,

4 tjenestepiker,

1 gårdsarbeider,

1 ekspedisjonsdreng,
1 notmann,
1 telegrafbestyrerinne og
1 fisker.

Også Krogs svigermor, Marianne Fredrikke Jæger f. 1835 på Rødøy, var registrert som "enke med egne midler".

Jens Krog drev virksomheten frem til 1930. Da overtok hans 2 sønner, Olaf og Aage Krog. På Oppeid drev S.N. Pedersen en betydelig forretning på gården "Breidablik", som i dag gjerne kalles for "Bygdetunet". Bygningen er nærmest for et museum å regne, og på ett av nattbordene i 2.etg. fant John Hunstad kopi av et brev som Jens Krog hadde sendt til Pedersen:

"Tranø fra Nordre Hammerø 7/5-1894

Herr S. N. Pedersen, Breidablik

Da jeg trængte 2 –3 Per Støvler til Bornene, vil jeg spørge Dem om De vilde være saa god at sende mig med Salten 5-6 Par til at vælge i; det maatte helst være Snørstøvler, kanske 2 par Lavsko ogsaa; til Børn fra 7 til 13 Aar, maatte Størrelsen være. Jeg skal retournere med første Skib det jeg ikke bruger. Saa vil jeg spørge Dem om De vil beholde en Oxekalv, jeg har for nogle Dage faaet en sjelden pen stor Kalv, Sidsel siger det er den største nyfødte Kalv hun har seet. Kalven er under den store Ko som jeg har faaet fra Kjø, og Faderen er en Oxe som jeg har faaet fra Stegen af de der Premieblomrede Dyr. Jeg har fra Stegen betalt 20 Kroner for den Sort naar de har været 14 dage gammel, men De synes kanske dette er for dyrt; vi maatte vel blive enige om Prisen, dersom De forresten vil have Oxekalv.

Med venlig Hilsen Deres Jens Krog"

Aage Krog satte opp ei brygge på berget der hvalbåten i dag er satt på land. I denne lagret han bl.a. mel. Det nåværende "Statens Mellager" på kaia ble bygget i 2 omganger. Den langsgående delen mot kaia ble bygget i 1951. Den tilhørende delen, der Edvardas Trøisomhet er i dag (år 2000), ble bygget litt senere.

Olaf Krog var en tid ansatt hos firma Berg & Co. i Svolvær. Da han omsider kom tilbake til Tranøy fikk han ansvaret for D/S-ekspedisjonen, posten og telegrafanlegget. Aage tok seg av butikken og drev jorda.

I 1918 kom Alfred Fosdahl, som vokste opp hos mora og stefaren på Nakken ved Uteid, til Tranøy (dette iflg. sønnen, Arnold Fosdahl, Bodø) og startet butikk på "Bulen" på eiendommen hos los Johan Jacobsen. Alfred oppførte så huset som nå er "Edvardas Søster". Det sto ferdig våren 1921, og Alfred Fosdahl flyttet da med butikken dit.

Han overlot senere butikken til sønnen, Arnold, i 1941, som drev den frem til 1954. Deretter startet Ludolf Falck fra Steigen butikk i de samme lokalene. Han drev den frem til omkring 1963 da forretningen opphørte.

Harda Krog (f.Andersen)

F. 23.03.1897. Død 24.09.1995

Bildet tatt våren 1992 av John Hunstad.

Harda var gift med Aage Krog.

Harda bodde i mange år sammen med søsteren Jenny (g.m. Håkon Johnsen f. 21.06.1900, d. 04.11.1993) i Knut Hamsun's barndomshjem på Hamsund. De var da begge enker.

I 1919 startet Olav Elsbak butikkdrift på Tranøy, og nå var det 3 butikker på stedet!

Aage Krog drev butikken sin frem til i 1945. Johan Andreassen var på slutten ansatt hos Aage Krog på butikken. Etter at Hamarøy i 1948 kjøpte hele Tranøy Gård, (Krogeiendommen), overtok Johan Andreassen butikken og drev den frem til 1963. Det var slutten på butikkdriften som kunne føres tilbake over hundre år i samme bygning.

Hamarøy Kommune tok hovedbygningen i bruk som "Bygdeheim" (for gamle og syke).

I 1977 kom Ørnulf Thorbergsen til Tranøy og fikk kjøpe ca. 90 mål av innmarka på hovedbruket, inklusiv bygningene, Buneset og området rundt Heimerhavna. Han rev den gamle hovedbygningen (Bygdeheimen) og bygde den boligen som står i dag. I 1987 ble Tranøy Sveis A/S stiftet av Ørnulf Thorbergsen og hans 2 sønner, Rolf og Knut. I 1989 sto det nye verkstedbygget ved innkjørselen til Tranøy tettsted ferdig, og på det meste var det 30 ansatte i firmaet.

Ørnulf døde i 1992.

Etter hans død oppsto det problemer mellom brødrene i ledelsen av firmaet, og det endte med konkurs. Rolf Thorbergsen reiste fra Tranøy, mens broren (Knut) ble igjen. Han fikk kjøpe tilbake virksomheten og bygningene og har siden opprettholdt driften.

Etter noen år solgte Elsa Thorbergsen, enken etter Ørnulf, eiendommen til sønnen Knut og reiste til Harstad.

Knut har nå, på begynnelsen av 2001, solgt hele eiendommen til fetteren, Stein Thorbergsen, som "gikk i land" på Tranøy etter å ha vært på 5 års jordomseiling med familien i seilskuta "Hannah".

Den nye bankbygningen på Tranøy
sto ferdig i 1923.

Hamarøy Sparebank

Kilde: *"Hamarø Sparebank gjennom 75 år, 1875-1950"*

Den 20. juli 1875 startet banken under navnet "Hamarø Sparebank" på tingstedet Finset (mellom Hamsund og Skutvik). Da Tranøy på begynnelsen av 1876 ble nytt tingsted, ble banken flyttet dit.

Det første møte en kjenner til ble holdt på tingstedet Finset den 24. september 1875. Dette møtes forhandlinger er dog først protokollert den 8. februar 1876, og en kan ikke finne noe protokollert eller nedskrevet tidligere.

Kjøpmann Johan Normann fra Korsnes (Walsøe's svigersønn) var den første kassereren i banken (1875-1880). Han påtok seg å ha stillingen uten godtgjørelse inntil videre. Etter han var kjøpmann N. Walsøe kasserer fra 1881-1885). Bankens kontor holdt til i butikken på Tranøy helt

frem til 1923, da en ny bankbygning ble bygget og tatt i bruk. Jens Krog overtok stillingen som kasserer i banken 1887, da han kom til Tranøy. Han var kasserer frem til 1930. Etter han var sønnen Aage Krog kasserer fra 1931-1945. Han hadde vært assistent hos sin far en del år.

Da Aage Krog sluttet som kasserer, kom Torberg Robertsen fra Svolvær, men han var bare en kort tid på Tranøy (1946-1947). Etter han fulgte Alfred Widding (1948-1949), og Wilhelm Fosdahl i 1949, som var kasserer i banken på Tranøy en del år. Senere kom Mikal Sollid som banksjef på Tranøy. Han og familien bodde i leiligheten i banken. Da det ble bygget ny bankbygning på Oppeid, flyttet Sollid med som sjef i banken. Johan Andreassen var en del år ansatt i banken på Tranøy. Likeså Hans Schultz og Astrid Knutsen. Den store banksalen på Tranøy ble ikke bare brukt til bankmøter og forstanderskapsmøter. Det hendte flere ganger at det ble holdt oppbyggelse (religiøse møter) der. For det meste var det emisærer som holdt disse møtene, men det hendte også at presten holdt preken i Tranøy-banken. Det sto da to rader med langbenker midt på gulvet.

TELEGRAFEN KOMMER TIL TRANØY

Kilde: Årbok for Hamarøy året 1989

Når gamle folk hørte snakk om at det skulle bygges telegraflinje gjennom bygda, sa de det var trolldom. Kabelen og alt utstyr til linjen kom med båt til Tranøykaia. Under lossingen falt en av mannskapet ned i rommet og slo seg i hjel. Da sa de gamle det vart Guds straffedom. Mannen ble gravlagt på Hamarøy kirkegård.

Byggingen av linjen ble satt i gang fra Tranøy og innover. Ennu kan man følge retningen av den gamle telegraflinjen. De firkantede oppmurte steinraukene der stolpene har stått er fremdeles synlig i terrenget. Hvilket år telegraflinjen var ferdig er ikke kjent, men det må ha vært i slutten av 1860, eller først i 1870. Ved folketellingen 1875 for Tranøy finner vi P. Koren, loggerende telegrafist ug. f. 1848 i Selø, og D. Hansen loggerende telegrafist, ug. f. 1847 i Trondenes.

De to kan ha vært de første telegrafistene på Tranøy. Senere har det vært snakk om telegrafist Brøgger. I

ledige stunder gikk han lange turer i skog og mark. Et sted han likte å gå var opp på en haug i skillet mellom Tranøy og Skogvoll. Haugen ble oppkalt etter han og heter fremdeles ”Brøggerhaugen”.

Fredrik Larsen, Stensos, var med på å bygge den første telegraflinjen gjennom bygden. Da telegraflinjen var ferdig, kom det en dag beskjed til Fredrik Larsen fra Walsøe om at han måtte komme til Tranøy. Og han måtte ta på seg de peneste klærne han hadde. Fredrik lurte svært på hva det skulle bety, men han gikk da utover for å møte Walsøe. Det viste seg at telegrafdirektøren var kommet til Tranøy for å se på anlegget.. Og det skulle ansettes en mann som telegrafbud. Walsøe hadde foreslått Fredrik Larsen fordi han var lett på foten og snar å gå.

Fredrik fikk stillingen og han skulle gå med telegrammer rundt omkring i hele bygden, også til Kråkmo (ca. 10 mil langs veien i år 2001). To ganger om året måtte han gå opp linjen for å se om det var noe feil. Linjen besto av bare en streng, og hvis strengen var røket, måtte den loddess. Hvor meget Fredrik fikk for arbeidet er ikke kjent, men det var nok ikke stort i forhold til alle de milene han gikk. Var han syk, borte på fiske, eller på annen måte var forhindret fra å gå med telegrammer, var han nødt til å skaffe vikar. Datteren Elina var vikar for ham en stund. En gang mens hun var vikar, kom det et telegram som skulle til Kråkmo. Elina var da gift¹ og bodde på Skogvoll og hadde flere barn. Hun var noe engstelig for å forlate huset og barna alene. Mannen var da borte på fiske. Hun sa til barna at hvis solen skinte trengte de ikke å legge i ovnen, hun var redd for varmen.

Elina begynte på den lange veien og fulgte telegraflinjen over Uteidet og videre innover. Hvor lang tid hun brukte til Kråkmo og hjem igjen er ukjent, men man kan tenke seg at hun gikk så fort hun klarte for å komme seg hjem til barna. Det er mulig hun var borte den ene dagen, natten og noe ut på neste dag. På veien hjem hadde hun lagt seg under et tre og sovet litt. Faren hadde sagt at hun trygt kunne legge seg ned å hvile, for han hadde aldri møtt noen ville dyr på sin vandring i skogen. Da Elina kom hjem, løp barna mot henne og sa ”Mamma, solen skinte så

vi tente ikke i ovnen” (Det må h vært sommer da Elina gikk til Kråkmo).

Senere ble det telefonsentraler andre steder i bygden og telegrafbud som gikk ut fra de sentralene. Men Fredrik Larsen var alene i sin tid på Tranøy som telegrafbud. I 1908 var det private telefoner i Brennvik, på Helland, i Vassbotn og i Tømmerås.

Båtforlis

I 1914 var det en tysk båt som kom fra Narvik med malm som gikk på grunn i tåken på Nordnesodden på Tranøy (odden utenfor Olsvik). Båten het **Lybeck**. Slepebåten **Styrbjørn** kom fra Narvik med en lekter som losset av malmen så båten kom av grunnen. **Lybeck** ble slept inn til Jørenvik, hvor den lå en tid, og ble senere slept inn til Narvik. Der lå den til krigen var slutt.

I en uværskuling høsten 1920 var det en tysk lastebåt som het **Wellsung**, som gikk på grunn i Søfthamn². Båten ble så mye ødelagt i bunnen at den ikke kunne brukes mer. Den ble stående der og brakk senere i to. Den ene halvparten rak av og havnet inne ved Molvik.

I 1932 var det en tysk lastebåt som gikk på grunn ved Galten ved Tranøy. Mannskapet kom på land med losbåten. De sto ute på gårdsplassen og så på at båten sank og tok av seg luene som en siste hilsen til båten da den forsvant i dypet.

D/S “BARØY”

Den 12. september 1941 ble D/S BARØY, som eides av Ofotens Dampskipsselskap og som gikk i trafikk mellom Trondheim og Narvik, flytorpedert like utenfor Tranøy fyr av et engelsk fly. 5 passasjerer fra Hamarøy omkom.

Det var:

¹ (Elina var gift med Ole Hopland og hadde 13 barn)

² en liten trang bukt mellom fyret og Æggeløysa

**Wilhelm Jørgensen, Fruli
Astrup Olavsens, Nygård
Karl Kristiansen, Haukås
Kristian Johnsen, Brennvik
Olaf Johansen, Tranøy**

Omkom gjorde også 16 av besetningen, 2 postfunksjonærer, 54 passasjerer, derav 21 kvinner og 7 barn, og 35 tyskere. 18 personer ble reddet av D/S Skjærstad.

”BARØY” ligger på 300 meters dyp.

Sommeren 2001 ble det i Båt- og Velforeningen arbeidet med å få satt opp en minnetavle ved parkeringsplassen ved Tranøy fyr over dem som omkom ved forliset.

Minneplaten ble festet til en stein hentet fra Sommersel og plassert ved parkeringsplassen ved Tranøy Fyr. Den ble avduket 9.august 2002

M. Skogekker har skrevet et dikt etter Barøy's forlis til minne om dem som omkom:

“D/S BARØY”

Der seilte et skip av våre langs
nordlandsleia en natt
i sakte dønning og bære, med norske
gutter ved ratt,
med skarpe øyne som stirret frem
gjennom nattens slør, med nerver som
ikke dirret - de seilte så ofte her før.

Tranøy Fyr sett fra nordøst 22.september 2002

Og Vestfjorden er så stille, det er slikt et
deilig vær.

En månestråle kan spille på bølgen
forunderlig her.

Tankene glider så stille - stanser ved hjem
og venn.

Bevende, underlig milde - nu snart er vi
hjemme igjen.

Trygt hviler de alle nede, de vet at utkikk
er satt.

De vet på broen står rede kapteinen og los
ved ratt.

Så rolig sover alle, her er ei fare nær.
Men snart skulle skjebnen falle så tungt
over folkene her.

Der lyder et brak, en torden, et krigens
og dødens drønn.

Det blir ikke vill uorden, kun skjelvende,
sakte stønn.

Og stille seg Barøy dukker, gjemmer dem i
sitt skjød.

Og stille bølgen seg lukker - et hundre
nordmenn er død.

Jeg husker alle på skuten. På samme reise
jeg var.

Jeg stoppet jo før i ruten, så langt det
ei den gang bar.

Jeg lever med alle mine, døden rakk
ikke meg.

Men mange sørger på sine. De fikk dem
ei hjem til seg.

Jeg husker to unge gutter, Erling og
Jens på dekk.

Den korte reise her slutter, og nu er de
begge to vekk.

Men hjemme blir begge savnet - seilte
jo ut for dem.

De både gledet og gagnet sitt land og
sitt lille hjem.

Jeg husker en blåøyet styrmann, visst
annen-styrmann om bord,

Vant aktelse av hver nordmann som
seilte med ham over fjord.

Han tenkte kun på oss andre - urett ble
ikke tålt.

Typen av nord-norsk sjømann fra isse til
fotsåle målt.

Nu sover de alle der nede. En sjømanns
grav er dem undt.

Vi flagget vil over dem brede, vi når ei
svøpe det rundt.

Men bølgeslaget som sukker, hviske skal
deres navn,

Seg dønningen om dem lukker, men
sletter ei sorg og savn.

Tranøy Fyr 1964

Foto: John Hunstad

Tranøy Fyrstasjon

Tekst delvis fra Halvdan Linds historiske nedtegnelser i 1958.

BELIGGENHET:

Stangholmens vestpynt, Vestfjorden.

Ca. 3 km fra Tranøy.

68 11,1 15 36,0

Gnr.26, bnr.1, Hamarøy Kommune

OPPRETTET: 1864

FYRBYGNING:

Rødt jerntårn med hvitt belte, 27,3 m

LYSKARAKTER:

Grp.okk. 3fm.

Sektorer: 2 hvite, 4 fargede

LYSSTYRKE:

57 000 cd (2. orden)

LYSETS HØYDE:

28,0 m over høyvann

LYSVIDDE:

15,6 n. Mil

BRENNETID:

7. august til 29. april

TÅKESIGNAL:

1936 diafon

Fyrkommisjonen av 1855 hadde foreslått at et fyr ved Tranøy skulle plasseres på skjæret "Æggeløse" (nå Æggløysa"). Fyrdirektøren, som personlig hadde undersøkt forholdene i 1860 og 1862, mente at Stangholmen, ca. 2000 alen fra Æggløysa, var et mer hensiktsmessig sted for et fyr. Ikke bare var Æggløysaskjæret for lavt, bare 11-12 fot over høyvann, det lå også åpent for sjøpågang fra sydvest. Stangholmen var den lengst fremspringende del av området, og dertil dobbelt så høy som Æggløysa. Fyrkommisjonen hadde også foreslått at fyret ved Tranøy burde være et blinkfyr, antakelig for at det skulle kunne skilles fra fyret på Skråven (Skrova – Skjåholmen) utenfor Svolvær. Men en forveksling av disse to fyrene ble antatt som lite sannsynlig, dessuten ville et blinkfyr bli vesentlig dyrere. Et fyrapparat med fast lys ble derfor foretrukket. Bevilgning til fyret ble gitt i budsjettet for terminen 1863-66, etter et overslag på 6274 spd. Eier av Stangholmen (Walsøe) var villig til å selge, men da han ikke kunne skaffe heftefritt skjøte, ble det bestemt at fyrvesenet skulle betale en grunnleie

på 3 spd.årlig. I tillegg fikk etatens folk rett til å hente vann på Tranøy. Det siste var av betydning i byggefasen og i tiden før man fikk ordnet med sisterner.

Som vanlig var bestemmelse om betjening av stasjonen tatt før bevilgning ble gitt. Her skulle det være fyrvokter med husstand. Følgelig ble det satt opp en fyrbygning i laftverk med tre værelser og kjøkken og et værelse samt vaktrom på loftet. I kjelleren ble det innredet bryggehus, 2 kjellerrom og matbod. Videre ble det satt opp et uthus med fjøs, vedbod og oljebod, og et naust med båtopptrekk. Et 4.ordens fyrapparat med fast lys ble plassert i et tilbygg på taket av fyrbygningen. Linsen var den første som kom fra Chance Brothers i England.

Mot sjøen på vest- og nordsiden av husene ble det satt opp en beskyttelsesmur. Muren ble delvis revet bort i en storm vinteren 1867. Ti år senere gikk sjøen over hele holmen og gjorde stor skade på beskyttelsesmuren og husene, bl.a. ble sisternen fylt med sjøvann.

Etter århundreskiftet kom det henstillinger fra skipper- og losforeninger om å flytte fyret til Bjørnvågodden. Fordi Barøy fyr skulle etableres og det kunne oppstå forveksling av de to fyrene, var fyrvesenet enig. I 1903-04 ble det foreslått å utstyre Tranøy fyr med lynblinkapparat, men dette ble ikke bevilget.

Først i budsjettet for 1909-10 ble bevilgning gitt for utskifting av fyrapparatet, og i 1910 ble det montert en ny lykt og et fyrapparat som ga 2 lynblink hvert 6.sekund.

I 1906 ble installert vannbeholder i kjelleren, og landingskar med kran ble satt opp i 1908. I 1933 ble det, i samråd med seilendes organisasjoner, satt opp en liste med prioriteringer over fyr som skulle utstyres med tåkesignal. I budsjettet for 1935-36 ble det fremholdt at et kraftig tåkesignal på Tranøy fyr var et viktig ledd i sikringen av skipstrafikken i Vestfjorden, og at dette nå sto for tur. Det ble bevilget kr. 120.000,- til formålet. Installasjon av et diafon tåkesignal førte til store forandringen på fyrstasjonen, da betjeningen her måtte økes med to mann som måtte ha bolig og uthus, naustplass m.v.

Det 20 meter høye støpejernstårnet som sto på Moholmen utenfor Kabelvåg ble demontert, fraktet til Tranøy og reist på nytt. Fyrapparatet fra 1910 ble beholdt.

I tårnets første etasje ble det innredet maskinrom med et tilbygd vaktværelse. I andre og tredje ble

det montert trykklufttanker, i alt tre stykker, mens diafonen ble montert i fjerde etasje.

En ny to-familiebolig ble bygd, hver leilighet med to rom og kjøkken i første etasje og to soverom og bad på loftet. I kjelleren var det proviantrum, vannbeholder og et felles vaskerom. I tillegg ble det satt opp et nytt uthus og et naust som ble avdelt med tre rom.

Den tidligere fyrvokterboligen ble overtatt av en av fyrbetjentene.

I 1959 ble fyrstasjonen elektrifisert med strøm fra lokalnettet, med et dieselaggregat som reserve. Det ble videre satt opp en ny lykt med en 2.ordens fast linse (midtparti) og med en 1000 W lampe. For tilførsel av trykkluft til tåkesignalet ble det installert en elektrisk drevet kompressor. Over sundet fra Tranøy fyr til fastlandet og bilvei , var det en relativt kort rotur. Men selvfølgelig var det tungvint å være avhengig av båt. I 1969 ble det derfor bygd en ca. 250 meter lang gangbro fra Stangholmen over noen småholmer til fastlandet. Dette ble egentlig gjort av hensyn til familiene i land, men ikke så mange årene etter ble stasjonen gjort om til tørnstasjon.

I 1983 ble tåkesignalet nedlagt.

Tranøy Fyr ble visstnok tent 1.september 1864. Den første fyrmesteren var Anders Arntsen.

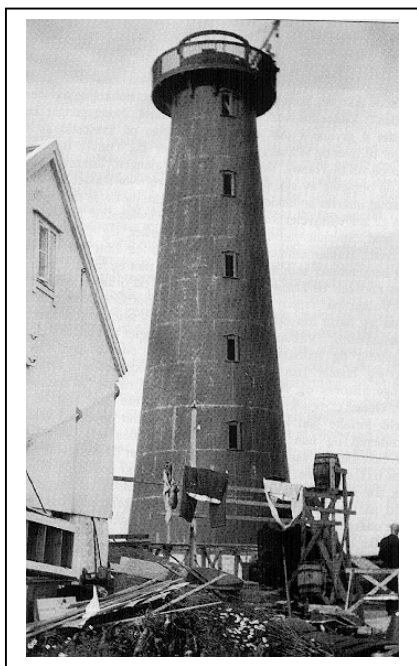
Han var visstnok en meget virksom mann. Han skal således ha drevet skredderverksted med leide svenner. Han var en tid eier av en part i Stensos, som han kjøpte av Jørgen Sten. Han var med i det første forstanderskapet i Hammerø Sparebank, da den ble opprettet i 1875. Likeså fikk han plassen Fyrvik til leie av Walsøe, og satte opp en liten stue der. Så vidt vites hadde han ingen barn selv, men tok visst en del barn og fostret dem opp, således en bror etter søsteren til fru Arntsen, Anne, som senere ble gift med Ole Jacobsen og bosatt i Fyrvika. Arntsen døde i 1876.

Etter Arntsen's død kom Knut Olsen som fyrmester på Tranøy fyr. Hans hustru, Nicoline, døde på Tranøy fyr. De hadde 2 barn; sønnen Nils Olsen som ble lærer og virket en lang tid i Helland skolekrets inntil han overtok stillingen som lærer og kirkesanger i Dyrøy i Troms. Da han gikk av med pensjon, kjøpte han den gamle doktorgården Herimdal og var der til sin død. Datteren, Olive, ble gift med Peder Jacobsen, sønn av Jacob Olsen i Steinsosen. Han omkom på tur fra Tranøy fyr til Tannøy og etterlot seg 2 barn, som senere utvandret til Amerika. Under Olsens funksjonstid ble det et stort oppsving i eggværet på Tranøy fyr. Det skal ha vært år da det hekket opp til 300 ærfugl der, og han

samlet mye dun hvert år. Dessverre ble eggværet mindre passet etter hans tid. Knut Olsen ble forflyttet, og etter han kom A. S. Jensen i 1889. Han døde av slag i november 1896, og fyret ble bestyrt av familien over vinteren, hvorefter de reiste tilbake til Bergen, hvor de kom fra,

Den neste fyrvokteren var Jacob Larsen. Han var fyrvokter fra 1897 til 1918. Jacob Larsen var fra Skilvassbak i Hamarøy.

Han hadde tidligere vært sjøkaptein og reist mye til sjøs i unge år. Kona het Anna Jacobsen og var fra Tromsø. Hun var søster av styrmann Jacobsen, som var med Nansen på Fram til Nordpolekspedisjonen. Anna døde av slag mens hun sto og heiste flagget på fyrstasjonen. Jacob Larsen døde på Tranøy fyr av kreft i 1918, og fyrvokterstillingen ble overtatt av Hans Gjertsen.

Fyret fra Moholmen ved Kabelvåg reises på Stangholmen i 1936

Hans Gjertsen kom i 1918 og var fyrvokter frem til 1936, da han flyttet sydover.

I 1936 var det nye fyrtårnet ferdig. Det var mye høyere og med tåkelur og moderne utstyr.

Haakon Noer ble da ansatt som fyrmester, og det ble også ansatt assistenter, 3 i vinterhalvåret og 2 om sommeren. Under krigen var det installert en tysk vaktpost på fyret, men noe effektivt forsvar var det visstnok ikke. I julen 1943 kom en

engelsk vaktbåt og skjøt noen skudd innover, og da rømte både betjeningen og den tyske vaktposten på land. Tyske soldater la ned en hel del landminer, som ved kapitulasjonen ble fjernet.

Haakon Noer døde i 1943 og etter han kom Herman Jensen. Han hadde stillingen til 1953, da han ble overflyttet til Herøy. I Jensens tid ble det arbeidet vei utover til fyret. Kristoffer Andersen overtok stillingen som fyrmester etter Jensen i 1953.

Mydske, som tidligere hadde vært assistent på fyret, ble fyrmester etter Andersen. Mydske døde ikke så lenge etter at han hadde overtatt stillingen, og etter han kom Rolf Kristensen.

Det er en gammel fortelling om at Galiødden ved Fyrvik (fyret) egentlig het Galgeodden, og at det skal ha stått en galge der. Stangholmen skal ha fått sitt navn av at der i gamle dager ble satt en stang der med en hodeskalle på. Det skulle være til skrekk og advarsel til dem som seilte forbi."

Administrasjonen av Tranøy fyr ble etter automatiseringen i 1990 overtatt av Hamarøy Kommune og bygningene og sjøhuset ble utleid til turistformål. Sjøhuset, som ble bygget på slutten av 1930-årene brant ned til grunnen 21.mai 1999. Det hadde fått status som vernet bygning og ble gjenoppbygd i samme eksteriørmessig stil vinteren/våren 2000.

Foto: John Hunstad

21.mai 1999 brant sjøhuset på fyret ned til grunnen. I løpet av vinteren/våren 1999/2000 ble det bygget opp igjen i samme eksteriørmessige utseende iflg. riksantikvarens bestemmelse.

Tranøy hadde på 1920-tallet 3 butikker, bank, posthus, skipsekspedisjon, Statens mellager, skomaker, losji, toll, snekkerbedrift (Hans Løding) og smed.

Stedet hadde også daglige anløp av lokalbåter siden det ikke var veiforbindelse med omverdenen.

I årene mellom 1900 og 1920 ble de fleste av de eldste husene på Tranøy bygd. De ble oppført i Sveitserstil, som er kjennetegnet av fremspringende

verandaer, vidløftige gavlkonstruksjoner samt langt utstikkende takflater.

Tranøyfolket kjemper ved årtusenskiftet for å holde liv i lokalmiljøet. Det har vært mange mørke skyer over stedet de senere årene. I 1989 kom 2 unge mennesker til Tranøy og la grunnen for turistvirksomhet.

Det var siv.arkitekt Torill Ellingsen fra Harstad og salgskonsulent og kulturarbeider Valdemar Hansteen fra Bergen

De fikk kjøpe den gamle bankbygningen og senere det gamle Fosdahlhuset. De la ned mye arbeide og kapital for å gjøre disse bygningene om til hotell. Dermed oppsto 'Edvardas Hus' og annekset 'Edvardas Søster'. Et lite hotell med særegen stil og med et miljø kjemisk rent for TV og radio! For et par år siden leide de et lokale i det gamle mellageret og innredet dette til kunstgalleriet som fikk navnet "Edvardas Trøisomhet". Galleriet ble nedlagt sommeren 2002.

Sommeren 2000 ble et gammelt stokkanker plassert på en bergknaus ved kaiområdet. Det har iflg. muntlige overlegninger fra en nå avdød Tranøymann (Odd Jeppesen i Steinsosen) tilhørt en engelsk dampseiler som søkte nødhavn på Tranøy i 1920. Den fikk ikke opp ankeret og måtte kutte det før de forlot havnen. Det lå i mange år på bunnen, og det har vært gjort flere forsøk på å få det på land, uten at det har lyktes før en Tranøyungdom (Willem Lind) endelig fikk det opp.

Tverrstokken er 3 meter lang. Det samme er ankerets stamme, mens det er 2 meter mellom ytterpunktene på 'klørne'. Vekten er ca. 1,5 tonn.

Tranøy Båt- og Velforening.

Foreningen har ca. 40 medlemmer og arbeider for å bedre forholdene, samt for å utvikle stedet.

Med tilskudd fra Nordland Fylke og Hamarøy Kommune ble det kjøpt og lagt ut en gjestebrygge ved hovedkaia på Tranøy sommeren 1998. Prisen for denne var ca. kr. 300,000.-, og mange turistbåter benytter anledningen til å besøke Tranøy på denne måten.

Men det var krefter i gang som ønsket en videre utbygging av havneforholdene, både for private båter og for besøkende. Således ble det vinteren og våren 2001 inngått en avtale med Hamarøy Kommune om finansiering av et større anlegg, nå kalkulert til 2,6 millioner, og i begynnelsen av juli 2001 var anlegget ferdig montert. Hele anlegget eies nå av Hamarøy Kommune, mens driften og vedlikeholdet er overlatt til Tranøy Båt- og Velforening.

Mange fritidsbåter avlegger besøk, og dette betyr mye for stedet, ikke minst for nærbutikken!

Havna 17. juli 2002.

HISTORISK SAMMENDRAG FRA NYERE TID

Vi tar en snartur tilbake til 70-årsberetningen for butikken til Olav Elsbak og tar med følgende historiske kavalkade over utviklingen på Tranøy siden 1919:

1919: Olav Elsbak (født på gården Elsbak ved Gurendal) kjøpte eiendommen "Solum" 26/5) på Tranøy av sin svigerfar Aldor Knutsen. I dette bolighuset startet Astri og Olav Elsbak butikken samme år. Olav Elsbak hadde da vært handelsbetjent hos Sverre Pedersen på Oppeide i 6 år. I 1914 gikk han Claussens Handelsskole i Bodø. Handelsbrevet ble utstedt 1.juli 1919 og butikk i bolighuset

åpnet 21.juli 1919.

1925: Olav Elsbak sen. kjøper bil (T-Ford 1925 modell) og begynner med drosjekjøring.

1920-1930.

Vakthytte på Gårdshaugen (senere kalt Loshaugen). Kai i Heimerhavna bygd.

1934-1935.

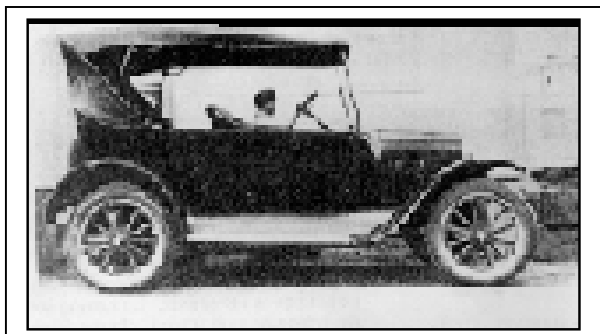
Opptil 30 loser i virksomhet ved Tranøy Kystlosstasjon

1936:

Fyrtårnet på Tranøy Fyr ble reist etter å ha stått på Moholmen utenfor Kabelvåg.

Olav Elsbak's nye butikk ved fylkesveien ble bygget i 1923 og sto slik til 1939.

Sønnen Sverre Elsbak ved rattet på T-Forden fra 1925

1938:

Brynjulf Skogholt overtok kai, ekspedisjon og post.

1939:

Statens Mellager etableres på Tranøy.

1940-1945:

Tysk forlegning på Tranøy, i Brennvik og på fyret. Evakuerte fra Finnmark innlosjert. Ca. 20 melkekyr på Tranøy.

Loshytta i 1964.

Foto: John Hunstad

1946:

Elektriske installasjoner ble montert. Strøm til lys fra aggregat. Trygdekassen flyttet fra Tranøy til Oppeid.

I 1946 utgjorde folketallet på Nordbygda 20% av Hamarøy's befolkning.

1948:

Hamarøy Bygdeheim etablert på Tranøy i den gamle hovedbygningen på Tranøy Gård.

Warhaug gartneri etablert.

1949:

Veien ut til Tranøy Fyr ble bygd.

1950:

Hamarøy Sparebank feiret sitt 75-årsjubileum på Tranøy.

1951:

Nytt mellager ble bygd. Rester av rasjoneringen ble opphevet.

1953:

Utstikkerkai (loskaia) for losbåtene ble bygd.

1956:

Nordbygda Mannskor startet under dirigent Gerd K. Moss. Koret var i aktivitet i mange år.

1957:

Elektrisk kraft fra Nord-Salten Kraftlag A/L. Brua over Presteidet ble åpnet for trafikk.

1960:

Siste året for skjæring og skiping av is i Brennvik. En næring som ble startet av Gunerius Brændvik før krigen og som Håkon Johnsen fortsatte.

Helland nye skole innviet.

Tranøy skolekrets nedlagt.

1961:

L.Falck avvikler butikken i Fosdahlgården

1963:

Montert kjølerom. Løssalg av melk/fløte. Ellen og Johan Andreassen avvikler butikken som de overtok etter Aage Krog i 1945.

Fiskemottaket i Brennvik avviklet og Håkon Johnsen selger eiendommen til Ole Schrøder (-64).

1964:

Melk i pappemballasje (trekantpakning)

1965:

Bestillingssalg av kull. Pågikk i noen år!.

1966:

Ut med diskene i butikken – overgang til selvbetjening.

Nytt vakthus ved Tranøy Losstasjon.

1970:

Bro til fyret bygd.

Hamarøy Bygdeheim flyttet fra Tranøy til Oppeid.

Tranøy tollstasjon nedlagt.

Tranøy Vannverk etablert

Moms ble innført i Norge.

1971:

Sverre og Olav Elsbak jr. ble opptatt som medeiere i firmaet, som fra nå av ble et såkalt ”ansvarlig selskap”.

Utbygging av vann og veglys startet, et stort fremskritt for Nordbygda.

Veglys ble etter hvert utbygd på alle steder med stor dugnadsinnsats av oppsitterne.

Første året ”Hamarøy-Nytt” (senere ”Jul i Hamarøy”) var i salg.

1973:

Butikkinngangen flyttet – tilbygg av lager.

Hamarøy Hytter A/L etablert på Sommersel med produksjon av handlaftede hytter. Planlegging av hytteområder startet (utmarksnæring).

1974:

Det arbeides med planer om et turistsenter i Brennvik.

1975:

Hamarøy Kommune solgte Tranøy gård til Ørnulf Thorbergesen.

Agny og Sverre Helland avvikler butikken på Helland.

1976:

Hamarøy Sparebank flyttet fra Tranøy til Oppeid.

1978:

Bankbuss på Tranøy én gang pr. uke.

1979:

Marit og Sigmund Hansen bosatte seg i Vikran på Tranøy og ble de første helårsfiskerne på stedet.

1980:

Startet fast vareutkjøring hver fredag, ellers etter behov.

Helland skole fikk gymnastikksal

1981:

Nordbygdens Forsamlingshus (NBFH) brant ned til grunnen og ble gjenoppbygd i 1982.

Borghild og Kåre Schultz avvikler butikken i Leirvåg.

Hytteproduksjonen på Sommersel avviklet og bedriften overtatt av Leidulf Sjaastad.

1982:

Sommersel Feriesenter startet driften.

Nordbygda Lokalutvalg etablert.

Hamarøy-treff arrangert i NBFH (også i 1983, 1984 og 1986)

1983:

Siste rest av butikkinnredningen fra 1939 fjernet.

”Kroneboden” tatt i bruk. Utstilling av gamle gjenstander fra tidligere tiders butikkdrift. Julekaffe i butikken arrangert av kunder – for kunder. Og endelig ble butikken også tatt i bruk som arena for lotteri til lokale formål.

Utlån av bøker fra Folkebiblioteket i ”Kroneboden”. Hamarøy Egg, moderne hønseri etablert i Vassbotn. Septiktank-servicebil etablert på Sommersel, etter at servicen i en årrekke var utført med traktor.

1984:

Hamarøy kommune overtar kloakkanlegget på Tranøy i henhold til kommunestyrets vedtak i sak 24/84, 1. november 1984

Bussforbindelse om Hamlot med ventetid på Tranøy opprettet.

Brennvik Sagbruk tok i bruk sin nyoppførte produksjonshall.

Pelsdyrdrift startet som ny næring på Nordbygda i tillegg til melkeproduksjon og sauehold.

Tranøy Båtforening startet.

1985:

Nordbygda Barnehage åpnet i NBFH.

Helland Skole feiret 25-årsjubileum.

Kulturkveld arrangert av Lokalutvalget i NBFH. 2 Nordbygda-viser lansert.

Utstilling av husflidskunst laget på Nordbygda.
Nordbygda damekor deltok.

1986:

Firmaet som ansvarlig selskap oppløst og
forretningen overtatt av Olav jr.
Warhaug Gartneri avviklet på Warhaug og
Warhaug Blomster etablert på Oppeid.
Bingo ble en populær aktivitet på NBFH.
Kulturkveld i NBFH. Også denne gang arrangert
av Lokalutvalget. Utstilling av ca. 40 malerier av
Nordbygdas egen kunstner Johan Jacobsen.
Visning av Østens nasjonaldrakter. Nordbygda
damekor deltok.

1987:

Diesel fra tank. Ølsalg i butikken. Siste året med
rutegående båtanløp.

1988:

Ca. 40 m² av lageret tatt i bruk til butikk.
Mistet postkontoret.
Ca. 4 km av Tranøyveien asfaltet.

1989:

70-årsjubileum.
Barnehagen flyttet fra NBFH til Brennvik.
Stoklands Bilruter A/S overtok Tranøy kai og
Mellageret.
Tranøy Sveis flyttet inn i nytt verksted og 12 nye
arbeidsplasser skapt.
2 nye. Moderne fiskebåter til Nordbygda (Jann
Odd og Marit/Sigmund).
Usikkerheten omkring Tranøy Losstasjon synes
avklart.
Modernisering av losvakthuset.
Tranøy og Omegns nye idrettsbane på Helland
ferdigstilt.
Venter med stor utålmodighet på videre
utbedring/asfaltering av Tranøy-veien.

Olav Elsbak har senere kommet med følgende
detaljer som viser hva Tranøy etter hvert har
mistet av aktiviteter:

1946:

Trygdekontoret nedlagt

1948:

Kystlosene aktivitet flyttet til Lødingen.

1970:

Hamarøy Bygdeheim nedlagt. Gårdsdriften ble
avsluttet i 1960.

1970:

Tollstasjonen nedlagt.

1976:

Hamarøy Sparebank flyttet til Oppeid.

1987:

D/S-ekspedisjonen nedlagt

1989: Folketallet på Nordbygda utgjorde 10% av
befolkningen i Hamarøy.

1990:

Tranøy Fyr automatisert. Postkontoret nedlagt.
Pelsdyrfarmen konkurs

1995:

Statens Mellager opphørte å fungere.

Tranøy Sveis konkurs.

2000:

Helland Skole og barnehagen nedlagt.

Butikken til Olav Elsbak, ble fra 1.juni 2000
overtatt av Bo Svensson og Siv Johansson og får nå
navnet "TRANØY HANDEL".

Ranveig og Olav Elsbak

i spisesalen på Edvardas Hus den 7.juni 2000 som gjester i
Tranøy Båt- og Velforenings arrangement for å hedre
stedets "grand old man" for lang og tro tjeneste til beste
for Tranøy og stedets utvikling idet han nå avslutter sin og
familiens drift av nærbutikken på stedet.

Foto: John Hunstad

Olav Elsbak jr. (f.1929), har, ved siden av å ha
drevet forretningen, også vært ordfører i Hamarøy
Kommune fra 1968 til 1983.

Dagsavisen "Nordlandsposten", Bodø, melder
9.februar 2001 at Olav Elsbak har fått tildelt
H.M.Kongens Fortjenestemedalje i sølv!

Hvalbåten "Svolværing"

Oddbjørn og Kari Fredriksen, som for noen år siden kom til Tranøy fra Svolvær, kjøpte 1999 en utrangert hvalbåt i Lofoten og slepte den over fjorden og fikk den heist på land 4.mai 2000 mellom Mellageret og loskaia. Tanken er at det her skal bli en kro og samtidig være utstilling for egen treskjærerkunst.

Kaia og det gamle mellageret ble overtatt av private investorer sommeren 2000. De har planer om å bruke lokalene til rorbuer og lage et maritimt miljø rundt dem.

Reparasjon av kaia ble foretatt i april/mai/juni 2002

Kaidekket ble ferdig lagt i midten av juni 2002.

Kongefamilien besøker Tranøy august 1992.

Kong Harald, dronning Sonja og kronprinsesse Märtha Louise på trappen til Edvardas Hus

17.august 1992 avla kongefamilien besøk på Tranøy i forbindelse med signingsferden, som gikk til de fleste delene av landet. Fra "Nordlandsposten" for 19.august 1992 siteres følgende:

"Hamarøy: Den fineste avskjedsseremonien vi har vært med på under hele kongeferden i Nord Norge, mente mannskapet på kongeskipet "Norge" om avskjeden med Tranøy og Hamarøy sent mandag kveld.

Flere hundre mennesker hadde tatt veien til havneområdet på Tranøy i den flotte sommerkvelden for å ta farvel med kongefølget. Den lokale båt- og velforeningen hadde tent 12 bål langs fjæra, mens 25 unger bar fakler.

Ute på den blankstille vågen lå kongeskipet fullt opplyst, og da kongefamilien kom fra middagen i Hamsungalleriet satte de fremmøtte i gang med å synge "Å, eg veit meg et land". En unik opplevelse! Middagen ble forøvrig meget vellykket, og varte en halv time lenger enn planlagt. Ingen av dem som ventet i havneområdet beklaget imidlertid det, etter som kvelden og stemningen var så flott. "En unik

opplevelse", sa kabinettsekretær Magne Hagen om kongemiddagen og avskjeden på Tranøy havn. De kongelige var minst like begeistret. Iflg. ordfører Sverre Harald Eriksen sa dronning Sonja, da hun takket for maten, at dette var noe av det mest fantastiske hun hadde vært med på. Dronningen tok frem de helt store superlativene etter at hun hadde lagt fra seg manuskriptet. Hun roste både kreasjonene inne i Hamsungalleriet, sammensetningen av den nydelige maten og kunsten på veggene. Både Kongen og Dronningen var meget begeistret for både middagen og rundturen gjennom Hamarøy. Det var en avslappet og topp stemning under hele middagen. Opplegget var så flott som det er mulig, sier Hamarøy-ordføreren".

Prolog

til Kongebesøket på Tranøy 17. august 1992.

Forfatter: Helga Wiik.
Fremført av Knut Valle.

Macks velkomst til Sirilund og Tranøy.

Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyhet, høyt ærede notabiliteter i Kongens følge!
På vegne av meg selv, mitt hus, og alle handelsstedets beboere tillater jeg meg i dypeste glede og ærbødighet å ønske vår Konge og Dronning, Prinsessen og det Kongelige følge velkommen til Sirilund!

En sådan overordentlig stor og uventet ære hadde vi aldri noensinde tort å håpe på, til trods for at stedet etter sigende skal ha fått allmenn berømmelse ute i verden.

Det er vel kan hende ikke så merkelig når man ser de herligheter naturen frembyr her, og har en smule allmenndannelse og kjennskap til stedets særegne historie og de mennesker som frembrakte den?

Selv har jeg sikkerligen bidratt med mitt! Hva ville vel Sirilund ha vært uten kjøpmann Mack? Hvem skulle ellers ha forbarmet seg over klippfisker til disse enkle fiskerbønder og fraktet den til Bergen? Uten mine jekter ville klippfiskbergene i Stenersosen alene ha vært tilstrekkelig tørkeplass for torsken de kunne annamme å få solgt.

Takket være meg var det en gang liv og røre på samtlige tørrfiskberg fra Kortnesset til Rødtangen. Ja, selv den armeste husmann så seg tidvis i stand til en smule ekstravaganse på kramboden når jektene kom hjem, lastet til randen med alskens herligheter. Har jeg kan hende ikke sørget for både telegraf og bank på stedet?

Og var det kanskje ikke kjøpmann Mack som kjøpte den første og etter hvert så omtalte badedyne? Mine handelsbetjenter har dessforuten vært blant de dyktigste og mest begavete i sitt fag, selv om et par har vært i yngste laget.

Riktignok hadde den enkelte en lite passende tilbøyelighet til å oppvarte min datter og vise henne utilbørlig oppmerksomhet.

En vanlig betjent bør innse sin begrensning på dette området og holde seg til sin stand - også hva det annet kjønn angår!

Nå er selvsagt min datter et bedårende vesen som sjarmerer alle, en arv hun har fått fra sin far, men det kan til tider bli et for anstrengende tidsfordriv å holde innpåslitne friere på avstand.

Ta for eksempel denne løytnant Glahn! Gad vite hvorfor kvindfolkene lot seg dåre av hans ubetydelige særegenheter!

Ja, ja, det er etter hvert blitt nokså lenge siden den gang. Og Sirilund er ikke lenger det det var.

Fremskrittet har byttet ut vår tilværelse med en annen tid som kun har rom for personligheter av min støpning ved helt spesielle anledninger. Men da finner man det gudskjelov også bryet vert å invitere til aftens, spille whist og drikke toddy!

Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyhet, kjære gjester!

Sirilunds maleriske bygninger er det dessverre kun to igjen av, men handelsstedets gjestfrihet er like stor som før.

Derfor, Ærede Herskaper, er det med oppriktighet og ekte glede vi gjentar vår velkomst og ønsker Dere en trivelig stund - i Edvardas Hus, i Hamsun-galleriet, på fyret, på mellageret - i frisk havluft med utsyn i alle himmelretninger. Kort sagt - på TRANØY.

Geografiske detaljer:

Høyder i meter på fjelltopper sett mot sydvest i Hamsundfjellene:

Hanskebakkfjellet	896
Hamnesfjellet	880
Egerdalstinden	860
Vikfjellet ved Straumvatnet	733
Eldritind	647
Hamarøyskiftet	613
Geitsadelen	555

øst for Hamnesfjellet

Mot øst:

Tilthornet	592
Tannøytuva	230
'Hatten'	852

Avstander:

Fra Eggløysa til Skrova 20,5 n.m. = 38 km

Fra Eggløysa til Henningsvær 31,3 n.m. = 58 km

Fra Eggløysa til Stamsund 38,3 n.m. = 71 km

Fra Svartskjæret (Løkta) til Tenndraget (218 m. dybde) 2 n.m. = 3,7 km

Forfatteren **Knut Hamsun** er nær knyttet til Hamarøy ved at han vokste opp her. Det kan derfor være naturlig å ta med litt av hans livs historie som en del av denne lille oversikten over Tranøy's historie

Kilde: "**Vandring på gjengrodde stier**" av Nils M. Knutsen i serien "Fotefar mot nord" hentes noen bruddstykker:

Barndomshjemmet på Hamsund

Da Pedersenfamilien kom fra Lom i Gudbrandsdalen og bosatte seg her i 1862 var huset bare halvparten så stort!

"Denne gården er det noe spesielt med, for her vokste Knut Hamsun opp. Han bragte gårdens navn med seg ut i den store verden og gjorde den berømt, så berømt at denne beskjedne gården faktisk er ett av de steder i Norge som er mest kjent i utlandet.

Historia om Knut Hamsuns liv og forfatterskap er som et gammeldags eventyr, et eventyr om den talentfulle fattiggutten fra provinsen som slet og sultet og kjempet seg fram, og som etter mange prøvelser vant et navn som en av verdens virkelige store diktere, oversatt til 29 språk, med millioner av lesere. og med Nobelpris attpå til. Og berømmelsen har holdt seg utrolig godt: Over hundre år etter at hans første bøker begynte å vekke oppsikt, feires han i dag over hele verden med "Hamsundager" og "Hamsunfestivaler", med artikler og avhandlinger, med filmer og foredrag....

Og det var altså her det begynte. Langs stiene på denne vesle nordlandsgården var det at vesle Knut utover 1860-åra begynte å orientere seg i verden. Her lærte han for første gang å bite tennene sammen og tåle de slag som livet ga ham.

Det var en egenskap han skulle få god bruk for seinere i livet.

Knut Pedersen ble født på Lom i Gudbrandsdalen i 1859. Da han var nesten 3 år gammel, flyttet foreldrene til Hamarøy, til gården Hamsund. Knut var nummer fire i en søskenflokk som til slutt talte 6, fire gutter og to piker. "Mitt hjem var fattig, men uendelig kjært", skriver Hamsun seinere..... I Knut Hamsuns barndomshjem er der i dag et lite museum, som er åpent om sommeren Ni år gammel ble Knut satt bort til sin onkel Hans Olsen på Presteid. Hans Olsen var skredder og poståpner, og han bestyrte den kommunale boksamlinga. Her bodde

Knut i fire ulykkelige år. Han savnet foreldrene og søsknene, for verken onkelen eller hans husholderske hadde forstand på barns behov og behandlet ham uforsvarlig strengt..... Oppholdet hos onkelen ble ekstremt vanskelig for guttungen Knut. Han prøvde å flykte, men ble tvunget tilbake igjen.....

Endelig tok oppholdet hos onkelen slutt, og så begynte en omflakkende tid for den unge Knut. Først oppholdt han seg et års tid hos slektninger i Lom hvor han ble konfirmert, deretter var han skomakerlærling i Bodø. Etter et par måneder kom han tilbake til Hamarøy hvor han arbeidet noen måneder som handelsbetjent og kontorist hos handelsmann Walsøe på Tranøy.

Handelsstedets hovedbygning er nå dessverre borte, men butikken hvor Knut Pedersen ekspederte, står der stadig, nå ominnredet til Hamsun-galleri med bilder av Karl Erik Harr. Nedenfor naustet står det gamle stornaustet hvor det også ble drevet handel og hvor handelsbetjent Pedersen sikkert har måttet ta mangt et tak. Knut Hamsuns førstehånds erfaringer fra livet på et handelssted fikk han seinere god bruk for: Fire av hans nordlandsromaner - Pan (1894), Sværmere (1904), Benoni og Rosa (1908) - foregår nettopp på et slikt handelssted, og skildringa er preget av at Hamsun hadde intim kjennskap til miljøet og maktforholdene på et slikt sted. I tida på Tranøy fikk Knut Hamsun også oppleve et stort sildesteng på nært hold, med all den hektiske aktivitet og alle de muligheter til rask fortjeneste som fulgte med. Også dette var noe som den seinere forfatteren kunne trekke inn i sine romaner.....

Etter 21 år ute i den store verden kom Knut Hamsun en snartur tilbake til barndomshjemmet på Hamarøy i april 1900. I løpet av disse 21 årene hadde han både sultet og slitt ondt, han hadde vært to ganger i Amerika og to ganger i Paris, han hadde ranglet i København og blitt skjelt ut i Kristiania. Men han hadde også rukket å bli en kjent og omstridt forfatter....

Besøket på Hamarøy sommeren 1900 må ha gitt mersmak. I åra etterpå ble Hamsun stadig mer nordnorsk i sin diktning, med nordlandsromaner som Sværmere (1904) og Benoni og Rosa (1908). Og sommeren 1911 vendte Knut Hamsun tilbake til Hamarøy med sin nye kone, Marie. Denne gang kom han for å slå seg ned på gården Skogheim som han hadde kjøpt. Her ble han og hans familie boende i seks år. Knut Hamsun er

en av verdens store naturpoeter. Noen av høydepunktene finner vi i romanen Pan, der jegeren Thomas Glahn lever i et landskap som minner mye om Hamarøy.....

I lengden ble det vanskelig for Hamsun å opprettholde kontakt med forlag og aviser fra Hamarøy, og våren 1917 flyttet familien sørover, offisielt fordi det ikke var mer jord å rydde på Skogheim. Han fikk så kjøpt storgården Nørholm, hvor han ble boende resten av livet."

Slutt på sitater fra "Vandring på gjengrodde stier"

Fra Aschehoug og Gyldendals multimedialeksikon tas følgende med om hans liv og diktning:

"Hamsun, Knut, 1859-1952, norsk forfatter, het opprinnelig Knud Pedersen, 1909 gift med Marie H. født i Lom, vokste opp på Hamarøy i Nordland. En tid handels-betjent, skomakerlærling, lensmannsbetjent og lærer. 1882-84 og 1886-88 i USA. Et freidig og vittig angrep på amerikanske forhold i fra det moderne Amerikas Aandsliv (1889). 1888 til København, hvor H. offentliggjorde novellefragmentet Sult, i utvidet form som bok 1890 (filmet 1966), som markerer nyromantikkens gjennombrudd i Norge. 1891-92 drog H. på foredragsturné og holdt oppgjør med Bjørnson, Kielland, Lie og særlig Ibsen og deres «typediktning». H. krevde skildring av sinnsstemninger og det ubevisste sjeleliv, slik som i Sult og romanen Mysterier (1892). Den lyriske romanen Pan (1894) er en høysang til Nordlandsnaturen, der også dobbeltromanen Benoni og Rosa (begge 1908) foregår. Skuespill-trilogien Ved Rigets Port (1895), Livets Spil (1896) og Aftenrøde (1898). Kjærlighetsromanen Victoria (1898) og diktsamlingen Det vilde Kor (1904). I flere av H.s bøker står den ensomme vandrerskikkelsen sentralt. Romanene Under Høststjernen (1906) og En Vandrør spiller med Sordin (1909) markerer overgangen fra H.s subjektive ungdomsdiktning til en mer objektiv fortellerkunst. Bosatte seg 1911 på Hamarøy. I romanene Den sidste Glæde (1912), Børn av Tiden (1913) og Segelfoss By (1915) holder H. oppgjør med tidens industrialisering og kommersialisering. Opp mot dette holder han den enkle bonde og nyrydningsmann i Markens Grøde (1917). Kjøpte gården Nørholm ved Grimstad 1918. Nobelprisen i litteratur 1920. Trilogi om eventyreren August: Landstrykere (1927), August (1930), Men Livet lever (1933). Flere av bøkene er filmet. - Etter den

annen verdenskrig dømt for sin støtte til nazismen i tale og skrift. Selvbiografien Paa gjengrodde Stier (1949). 1978 kom Th. Hansens bok Processen mod Hamsun."

Helland Skole

ble bygget omkring 1895 og revet omkring 1970. Så godt som alle som har vokst opp på Tranøy i tidsrommet mellom 1900 og 1960 har fått undervisning i dette skolehuset. Til å begynne med var det verken vann eller strøm innlagt.

Folketellingen år 1865.

Vi har tidligere hørt at Nicolai Walsøe hadde tatt over hele Tranøy, og at han var den drivende kraften for alt det som skjedde på stedet. I hans tid var det mange som kom fra andre steder i landet og bosatte seg på Tranøy i forbindelse med at de hadde fått arbeide hos Walsøe. Walsøe lot mange få sette opp hus på sin eiendom uten at tomtene ble formelt utskilt og registrert på vedkommende som satte opp husene sine. I folketellingen for 1865 er derfor alle familier registrert som boende på Tranøy Gård. I tillegg til Walsøe's familie, som tidligere er registrert boende på hovedbruket tar vi med også disse:

Skipper C. Lassen, ug. 33 år, f. Trondhjem
Handelsbetj. Fr. Bergfjord, ug. 22 år, Ofoten
Handelsbetj. A. Bergfjord, ug. 20 år, Ofoten
Lærling I. Bergfjord, ug. 14 år, f. Ofoten
Agronom A. Olsen, ug. 23 år, f. Lenvik
Sjømann Heffen B. Hansen, ug. 22 år, f. Hamarøy
Tjenestedreng Gulek Andersen, ug. 60 år, f. Forsanger
Tjenestedreng Johan Knudsen, ug. 30 år, f. Forsanger
Tjener Peder Kristoffersen, g. 61 år, f. Hamarøy
Tjenestedreng Magnus Fredriksen, ug. 18,

f. Hamarøy
Tjener Avle Olsen, e. 63 år, f. Hamarøy
Gold.amme Pernille Olsdatter, e. 50 år, f. Hamarøy
Tjenestepike Karen Rogh, ug. 33 år (?), f. Hamarøy
Tjenestepike Karen Andreasdr., ug. 23 år, f. Lenvik
Tjenestepige Anne Olsdatter, ug. 30 år, f. Hamarøy
Tjenestepike Johanna Hansdatter, ug. 20 år, f. Hamarøy

Følgende familier er registrert boende på Tranøy i 1865:

Logerende baker L. Hammer, g. 33 år, f. Stjørdal
Hans kone Henriette Hammer, g. 38 år, f. Trondhjem
Sønn Johan Hammer, ug. 6 år, f. Trondhjem
Datter Hansine Hammer, ug. 3 år, f. Bø Prestegjeld

Føderådsmann Hartvig Hansen, g. 76 år, f. Hamarøy
Hans kone Elen Gabrielsdr. g. 64 år, f. Steigen
Logerende styrmann Eilert Vahl, g. 30 år, f. Trondhjem
Hans kone Marta Nilsdr. G. 29 år, f. Steigen
Datter Emma Vahl, ug. 2 år, f. Hamarøy
Logerende sjømann Jens Sivertsen, ug. 28 år, f. Namdalen

Karen Olsdatter, enke, 34 år, f. Ibestad
Sønn Oliver Pedersen, ug. 10 år, f. Hamarøy
Sønn Peder Pedersen, ug. 5 år, f. Hamarøy
Logerende smed Jakob Augustinussen, g. 26 år, f. Bodø
Kone Bergite Augustinussen, g. 34 år, f. Bodø
Sønn Emil Augustinussen, ug. 4 år, f. Lofoten
Sønn Ingvald Augustinussen, ug. 1 år, f. Hamarøy
Husmann Andreas Lind, g. 36 år, f. Hamarøy
Kone Pernille Jakobsdatter, g. 35 år, f. Lødingen
Sønn Peder Andreassen, ug. 5 år, f. Hamarøy
Datter Elisabet Andreasdr., ug. 3 år, f. Hamarøy

Husmann Jakob Olsen, g. 45 år, f. Hamarøy
Kone Lava Andreasdr. G. 37 år, f. Hamarøy
Sønn Edvard Jakobsen, ug. 15 år, f. Hamarøy
Sønn Ole Jakobsen, ug. 12 år, f. Hamarøy
Sønn Johan Jakobsen, ug. 10 år, f. Hamarøy
Datter Elea Jakobsdr. Ug. 7 år, f. Hamarøy
Datter Helena Jakobsdr., ug. 5 år, f. Hamarøy
Sønn Peder J. Jakobsen, ug. 3 år, f. Hamarøy

Stensos :

Husmann uten jord

Fredrik Larsen, g. 44 år, f. Hamarøy

Kone Hanna Isaksdatter, g. 41 år, f. Hamarøy

Sønn Hans P. Fredriksen, ug. 2 år, f. Hamarøy

Datter Eline M. Fredriksdtr, ug. 15, f. Hamarøy

Datter Bertine Fredriksdtr, ug. 5, f. Hamarøy

Husmann uten jord

Lars Olsen, g. 45, f. Nærø prestegjeld

Kone Anne S. Mathiasdtr. g. 47, f. Hamarøy

Pleiesønn Eide N. Walsøe, ug. 12 år, f. Hamarøy

Pernille Olsdatter, hos svigersønnen, enke, 75 år
f. Hamarøy

Tranøy Fyr:

Fyrvokter A. Arntsen, g. 52 år, f. Stods

præstegjeld

Kone Karen Arntsen, g. 43 år, f. Lurø præstegjeld

Pleiedatter Lonora Olsdatter, ug. 14 år, f. Vaagen

Tjenestekarl Esekias Olsen, ug. 42, f. Hamarøy

Logerende sjømann Christen Olsen, e.m.45 år, f.
Lurø

Logerende skreddersvenn Martinus Mortensen,
ug. f. Christiania

Logerende tjenestepike Rebekka Ivarsdtr., ug. 29
år, f. Hamarøy

Logerende tjenestepike Kirstine Nilsdatter, ug. 38
år, f. Steigen

Folketellingen år 1900.

I tillegg til dem som foran er registrert som
boende på Tranøy Gård (Jens Krog's familie og
hans tjenestefolk) er følgende familier registrert
som boende på

Tranøy:

Jens Martin Sivertsen, f. 1836 i Trondhjem,
husmand, fyrløktpasser og dagarbeide

Karn Anna Olsen, husmoder, f. 1833 i Ibestad,
Troms,

Olaf Pærelie Sivertsen, sønn, f. 1875 i Hamarøy,
midlertidig bosted Stensland i Hammerø,
skomager og smed

Teodora Amalia Olsen, svigerdatter, g. f. 1878 i
Hamarøy, husgjerning

Nikolai Emil Jensen, husfader, f. 1871 i
Hamarøy, smed, telefonarbeide

Mathilde Karoline Kristensen, husmoder, f.
1873 i Hamarøy, husgjerning

Lovise Kirsten Nikolausdatter, ug, barn f. 1897
(?) i Hamarøy, barn

John Johansen, g. skredder og husmand, f. 1833 i
Hamarøy

Johannes Knutsen, husfader, enkemann, f. 1830 i
Hosanger, gårdsdreng på hovedbruket

Anna Birgitte Knutsen, datter, ug. f. 1870 i
Hamarøy, ugift, husgjerning

Elisabet Rebekka Knutsen, datter, ug. f. 1873 i
Hamarøy, ugift, sypike

Alfred Gustav Knutsen, sønn, ug. f. 1882 i
Hamarøy, midlertidig bosted i Tyskland, matros i
utenriksfart

Silsanden:

Andreas Lind Pedersen, husmand og fisker, f.
1827 i Hamarøy,

Pernilla Kristine Jakobsen, husmoder,
f. 1832 i Tysfjord, husgjerning

Adolf Pareli Lind, sønn, ugift, f. 1870 i Hamarøy,
innenriks matros

Halvdan Pareli Lind, sønn, ugift, f. 1875 i
Hamarøy, fisker

Vikran:

Eilert Martinus Wahl, husfader, f. 1838 på
Baklandet, Trondhjem, fiskeri, husmand og
dagarbeider,

Marta Elisabet Nilsdatter, husmoder, f. 1845 (?) i
Stegen,

Tønder Kristian Berg Wahl, sønn, f. 1875 i
Hamarøy, matros i utenriksfart, midl. bosted 'DS
Sverre', Bergen

Oskar Amandus Valdemar Olsen, ugift fosterbarn,
f. 1887 i Vågan,

Tranøy Fyr:

Jakob Andreas Larsen, husfader, fyrvokter, f. 1836
i Hamarøy

Anna Marie Jakobsen, husmoder, f. 1851 i
Tromsø, husgjerning

Olina Sornsen, tjenestepige, f. 1879 i Karlsøy,
Troms

Fyrviken:

Ole Andreas Jakobsen, husfader, f. 1855 i
Hamarøy, kjendtmann og fisker,

Anne Kristianna Olsen, husmoder, f. 1857 i Meløy,
husgjerning,

Johan Karolius Berg Jakobsen, sønn, ug.
f. 1878 i Hamarøy, kjendtmann og fisker

Laura Johanne Jakobsen, datter, ug. f. 1881 i Hamarøy, husgjerning

Hilmar Olaf Jakobsen, sønn, ug. f. 1884 i Hamarøy, fisker

Peder Jakobsen, sønn, ug. f. 1886 i Hamarøy,

Olga Amanda Jakobsen, datter, ug. f. 1888 i Hamarøy,

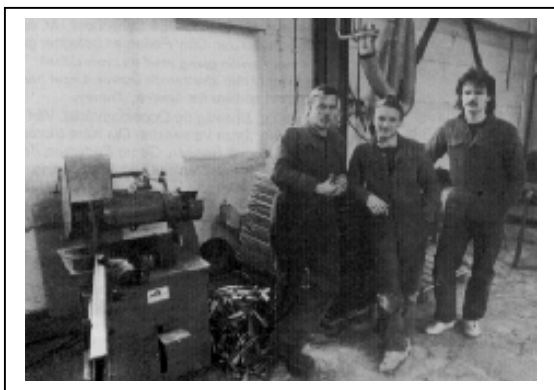
Jenny Kristine Jakobsen, datter, ug. f. 1890 i Hamarøy

Hilda Marie Jakobsen, datter, ug. f. 1893,

Jæger Sofus Jakobsen, sønn, ug. f. 1895,

Borghild Therese Jakobsen, datter, ug. f. 1897,

Anna Jakobine Jakobsen, datter, ug. f. 1898

På bildet ser vi fra venstre Ove Jacobsen, Rolf og Knut Arne Thorbergsen. (Foto: Øyvind A.Olsen)

Fra ”**Årbok for Hamarøy 1989**” henter vi ovenstående foto med tilhørende tekst: ”Den nystartede Hamarøybedriften **Tranøy Sveis** inngikk i høst storkontrakt med Statkraft til en verdi av 4 mill. kroner. Fram til sommeren 1991 skal bedriften levere 35000 jernbanesviller av stål. Tranøy Sveis, som drives av Ørnulf Thorbergsen sammen med sønnene Rolf og Knut Arne, holder til i nybygd industribygg til 2,3 mill. på Tranøy, og sysselsetter om lag 10 personer.

NYTT GALLERI PÅ TRANØY.

I ”Årbok for Hamarøy 1995” finner vi dette foto tatt av Øyvind A.Olsen, av ekteparet Kirsti og Jonas Kalstad sittende på berget på sjøsiden av det som skal bli ”Tranøy Galleri”.

Foranledningen var at de ønsket å beholde Tor Arne Moen’s malerier til Hamsuns diktning i Hamarøy, og at til det trengtes det plass.

Moen var hovedutstiller under Hamsundagene 1994, og utstillingen besto av i alt 33 bilder, ett til hver av bøkene i Hamsuns samlede verker. Galleriet består av 3 bygninger bygget sammen med felles gjennomgang slik at de i prinsippet dannet ett stort rom. De to bygningene til venstre er nybygd, mens bygget til høyre er den gamle skolebygningen på Tranøy som er blitt restaurert og nå figurerer i kunstens tjeneste. I tillegg til kunstsalg driver galleriet også en enkel kafédrift. Den offisielle åpningen var 18.juni (1995), og til tross for at det ikke har vært drevet markedsføring, kan galleriet allerede notere seg et betydelig besøkstall. Galleriet er åpent i sommer-sesongen, men kan også åpnes for besøkende ellers etter nærmere avtale.

Ekteparet Kalstad er i gang med et nytt byggetrinn i tilknytning til galleriet. Et servicebygg beregnet for båtfolket, bl.a. med fasiliteter som vaskerom, dusj og badstu. Siste byggetrinn er allerede under tak og vil stå ferdig til sesonger setter inn. (Slutt)

Dessverre omkom Jonas i en bilulykke i desember 1995, og Kirsti driver nå galleriet alene.

Tranøy Galleri 2002

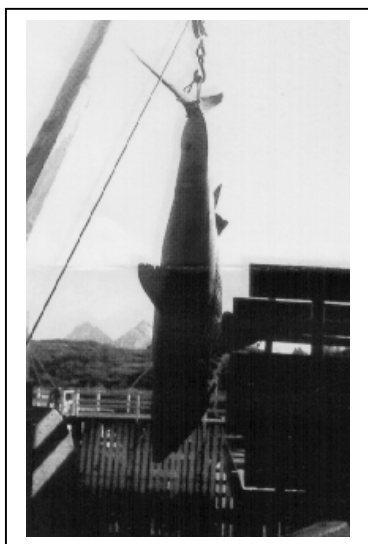
Tranøy gård (i bakgrunnen) med stabburet

Foto: Sverre Elsbak ca. 1950

Tranøy gård. Stabburet til høyre, borgstua til venstre.

Foto: Sverre Elsbak, ca. 1950

Fra Arvid Fyrvik har vi sammen med et brev mottatt dette bildet og et vedlagt avisutklipp. Ut fra sistnevnte, og Arvids private kommentarer til historien, kan vi da fortelle at da avdøde los Hilmar Fyrvik (Arvid's far) en gang var utenfor Tranøy i småbåten for å fiske (antakelig omkring 1955), fikk han en opplevelse av de sjeldne. Han var alene i båten, og mens han lå der med juksa

ute, fikk han et kraftig napp. Først trodde han at det måtte være ei stor kveite, men forsto snart at her måtte det dreie seg om noe ganske annet. Det skulle etter hvert utvikle seg til litt av en kamp for å berge fangsten, for juksa ville han ikke miste. Han brukte over timen på å få fangsten lenger opp i sjøen, og etter hvert kunne han se "udyret", som viste seg å være en hai på over 2 meter. Han gjorde tampen fast i akterstavnen på båten, og haien dro båten så det fosset om baugen. Hilmar tok årene og satte seg til å ro i motsatt retning og fant fort ut at ved å ro ut til en av sidene i haiens

kjøreretning, så forandret også haien retning. Og helt utrolig så klarte godt sjømannsskap fra Fyrviks side å få styrt fangsten rett opp i båtstøa og på grunn. Folk på land forsto ingen ting da de så at Fyrvik rodde en veg og robåten beveget seg i motsatt retning. Haien viste seg å veie 170 kg. Bare levra var salgbar og gikk til Skutvik.

Arvid Fyrvik nevner avslutningsvis at han har hørt av 'Laffen' Elsbak at også andre har fått hai på kroken utenfor Tranøy.

Fra Hugo Bredesen er det kommet noen fotos fra 'gamle' dager på Tranøy.

På dette bildet, som kan være fra 1950-1960-tallet og antakelig tatt på loshytta, ser vi fra venstre: Statslosene Rolf Bredesen og Olaf Jacobsen, losbåtfører Halstein Johnsen, statslos Erling Moss og losbåtfører Hans Thomassen.

Se tekst til foto på neste side!

Foto fra 1950-tallet. Fra venstre: losbåtfører Johannes Johnsen, statslos Meyer Berg-Leirvåg, bankkasserer

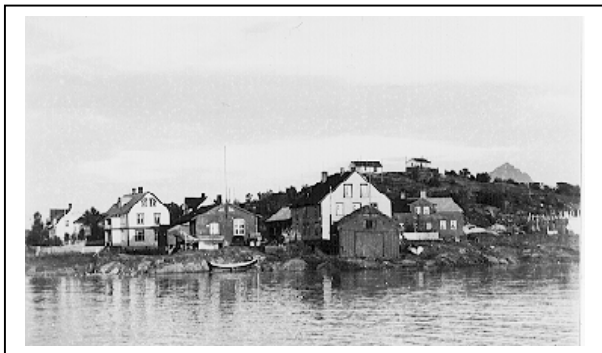
Johan Andreassen, Eldrid Leirvåg, kjøpmann Olav Elsbak jr., Gyda Lind, Hilbjørg Johnsen (ser ned), Marie Jeppesen, Trude Jacobsen, Ranveig (Sørensen) Varde, banksjef Mikal Sollid.

Tradisjonelt 17-maitog på Tranøy omkring 1950.

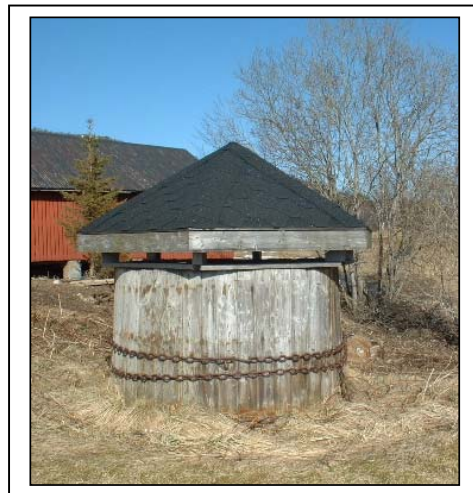
Elsbak-familien har alltid støttet opp om all aktivitet på Tranøy og bidratt til at den oppvoksende slekt kunne ta med seg gode minner ut i verden...

Tranøy sett fra Heimerhavna i 1951. Fjosen, som brant ned i 1950, ses under gjenoppbygging til høyre i bildet.

Fosdahlgården (senere "Edvardas Søster") med Elsbak's hus og butikk til høyre.

Barkekaret, som i mange år sto plassert på kaia på Tranøy, ble for en del år siden flyttet og plassert nedenfor fjosen på Hamarøy Bygdetun "Breidablikk" på Oppeid. For å beskytte det mot været ble det laget et tak over. Våren 2002 foreslo John Hunstad at Tranøy Båt- og Velforening burde sørge for at karet kom tilbake til Tranøy, der det egentlig hørte hjemme! Han fikk selv fullmakt til å undersøke forholdene omkring karet og fikk etter kort tid melding fra bestyrer Magnus Hamsund på Bygdetunet om at karet kunne hentes.

26.juni 2002 ble karet hentet med kranbil og flyttet til kaia på Tranøy.

Barkekaret tilhørte i sin tid Brynjulf Skogholt og ble brukt til å garve lakse- og fiskebøter.

Se mer om barking på side 36

Hamsungalleriet på Tranøy

I 1990 kom 2 unge mennesker, Valdemar Hansteen og Torill Ellingsen, til Tranøy og etablerte et lite hotell, Edvardas Hus, i den gamle bankbygningen, som de først måtte restaurere. I forbindelse med markedsføringen av virksomheten tok de kontakt med kunstneren Karl Erik Harr for å få laget en del plakater. Harr, som hadde laget mange illustrasjoner til Hamsunds bøker, og ellers malerier med motiver fra hans diktning, kastet frem idéen om å lage til en utstilling av Hamsunrelatert kunst i den gamle butikkbygningen, som grunneieren egentlig hadde tenkt å rive. Grunneieren ble kontaktet, idéen slo rot, og et aksjeselskap ble etablert for å realisere prosjektet. Med økonomisk støtte fra SND, Hamarøy Kommune og andre ble bygningen satt i stand. Innvendig er den bevart fra gammel tid. Nytt inngangsparti ble bygget etter mønster fra det gamle som hadde vært, og det ble lagt på ny bordkledning utvendig. De gamle vinduene ble beholdt.

Galleriet viser et gjennomsnitt av Karl Erik Harr's kunst relatert opp mot Knut Hamsuns romaner og bøker. Dessuten selges det glass- og keramikkprodukter etc. fra andre kunstnere.

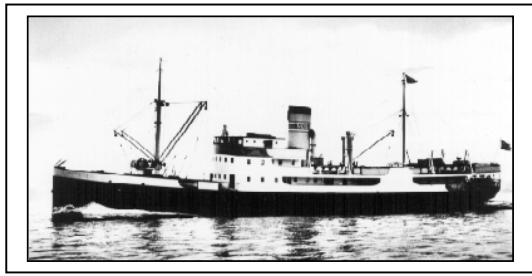

Kjøpmann Olav Elsbak i 1936 med sin nye Ford. Den hadde han i 2 år. Da skiftet han over til en mer strømlinjet amerikansk bil.

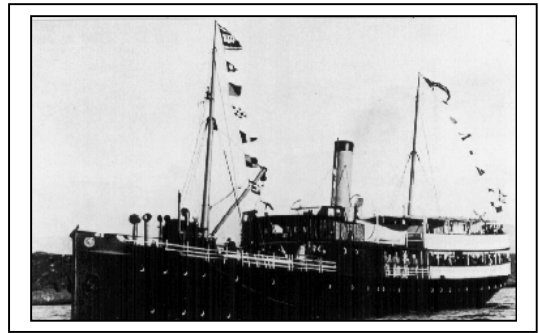
Hva kaller man de mest kjente fiskesortene i Norge, Sverige, England og Tyskland ?

Norsk	Svensk	Engelsk	Tysk
torsk	torsk	Cod	Dorsch
lyr	lyrtorsk bleka	Pollack	Pollack
sei	sej	Saithe Coalfish	Seelachs Köhler
uer	rødfisk kungsfisk	Redfish Norway haddock	Rotbarsch Goldbarsch
makrell	makrill	Mackerel	Makrele
hyse	kolja	Haddock	Schellfisch
steinbit	havkatt	Catfish Wolffish	Gestreifter Katfisch
brosme	lubb brosme	Torsk	Lumb Brosme

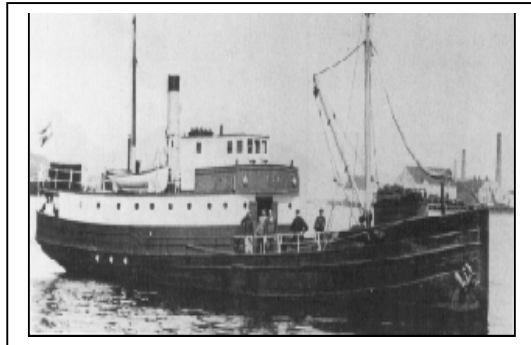
Lokalbåter som trofast har betjent
kystbefolkningen langs Nordlandskysten i
mange, mange år.

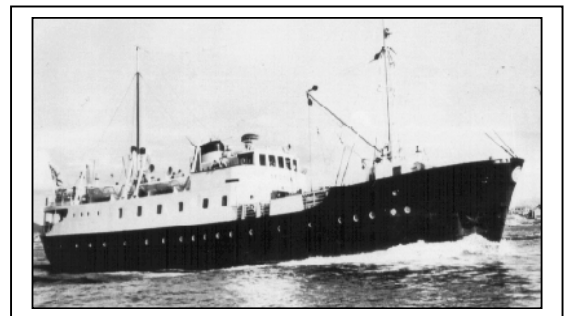
D/S Skjerstad

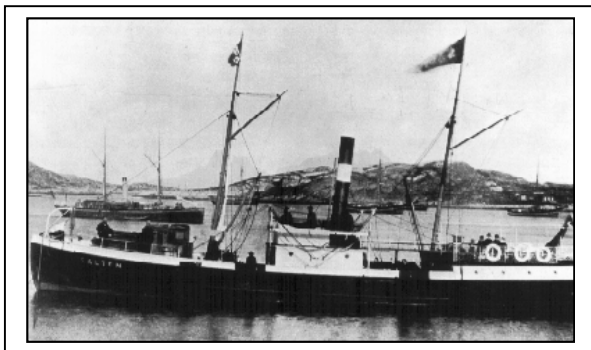
D/S SALTEN II

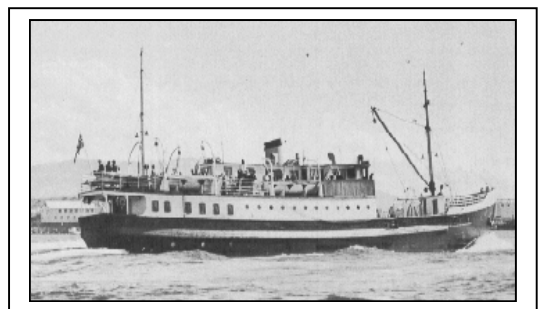
M/S OSA

M/S OFOTEN

D/S SALTEN I

M/S VÆRAN

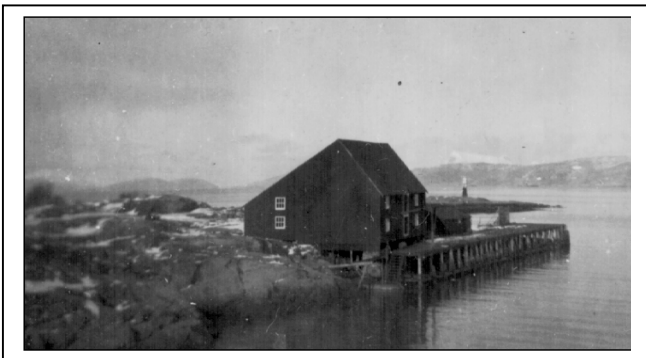

D/S SIVERT NILSEN

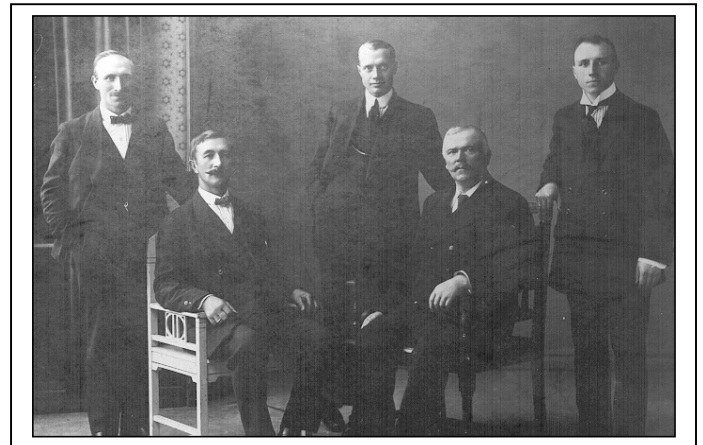
Gammelt foto av Tranøy gård, Gnr. 26, Bnr. 1

Hovedbygningen ble satt opp av Hartvig Christensen, antakelig på slutten av 1820-årene. De øvrige husene ble satt opp av Nicolai Walsøe etter at han overtok eiendommen i 1852. Vaskehuset i forgrunnen og utedoet bakenfor ble revet på 1960-tallet, mens hovedbygningen (til høyre) og borgstua ble revet i 1977. Fjosen brant ned til grunnen i 1951 og ble gjenreist umiddelbart.

Kaiområdet omkring 1950 før siste utbygging av mellageret i 1951.

Loskaia ble senere bygget i 1953

Kopi av foto utlånt fra Halvard Leirvaag

Fra venstre: los Ingvald Skoglund, los Ole Leirvaag, ukjent, los Oluf Haukebø og Kristen Skoglund, toller i Harstad.
Ingv. Skoglund og Kristen Skoglund var brødre.
Ingvald, Ole og Kristen ble gift med hver sin søster:
Ingvald med Sofie Sjaastad, Ole med Gudrun Sjaastad og Kristen med Borghild Sjaastad.
Ingvald bygde det senere 'Harald Lind-huset'.

Avskrift av tinglyste antegnelser på Gnr.26, bnr. 1, eier Jens Krog, i forbindelse med utstedelse av et skjøte i 1919 som kan fortelle om ting som har skjedd på Tranøy på 1800- og 1900-tallet:

Noen antegnelser er bevisst utelatt!

”Thinglæst ved Tinglæsningstinget for Hamarøy tinglag Steigen sorenskriveri 15.februar 1919. Extraheret i (Real) registret D fol 109 og inført i pantebog J fol. 535 derhos anmærkes

- A. Vedk. Gno.26 Bno.1 Tranøy, skyld mark 3,41
1. Utskiftning tgl. 3/6 1825.
 2. Aarlig jordavgift til statskassen 4 skjfnr. 3 fjdkr. bygg. ./ 15/8-83 Omtgl. 82,5 liter
 3. Erklæring tgl. 18/5-65, hvorved N.Walsøe tilstaar Fyrvæsenet bruken av ”Stangholmen” m.v. mot særlig avgift 3 spd.
 4. Grundseddel tgl. 15/7-69 fra N.Walsøe til Telegrafvæsenet paa tomt i ”Indre havn” til nøst og slæpebro samt adgang til at utlægge kabler og landsætte baater mot aarlig avgift 5 spd.
 5. Fæsteseddel tgl. 23/9-73 fra N.Walsøe til Johannes Knutsen og hustru paa tomt til vaaningshus ved bryggeveien.
 6. Grundseddel tgl. 26/10-77 fra Walsøe og Normann til Brede Thomassen og hustru paa tomt til stue og sjaa ved bryggeveien samt tilliggende markstykke mot aarlig avgift 5 kr.
 7. Fæsteseddel tgl. 29/10-78 fra Walsøe og Normann til Jacob Olsen paa plass ”Stenesosen”
 8. Erklæring tgl. 10/10-82 fra Walsøe og Normann om at have avstaat grund til Mærkevesenet paa holmen Svartskjæret til opførelse av et merke.
 9. Husmannsseddel tgl. 1/7-88 fra Jens Krog til Ole Jakobsen og hustru paa plass ”Vigen” under d.e. (denne eiendom!)
 10. Fæsteseddel tgl. 13/6-89 fra Jens Krog til Eilert Wahl og hustru
 11. Fæsteseddel tgl. s.d. fra d.s. til Ole H. Jeppesen og medeiere til opførelse av nothus paa Flatholmen mot aarlig avgift 5kr.

12. Grundseddel tgl. 20/10-96 fra d.s. til Fyrvesenet med ret til paa Svartskjær at opsætte lygtehus mot aarlig avgift 2 kr.
13. Skadesløsbrev tgl. 1/11-01 fra Johan K.B. Jakobsen til Hans Olsen Brændvik m.fl. for kr. 500.- m.p. (med pant) i stuebygning paa plass ”Vigen” under d.e. ./ 15/7-10 omtl.
14. Utelates
15. Fæsteseddel tgl. 1/7-07 fra Jens Krog til Lodserne Sofus Brændvik m.fl. paa tomt til lodshytte paa ”Gaardshaugen” under d.e. mot aarlig avgift 4 kr. Og flere vilkaar.
16. Kontrakt tgl. 15/4-09 mellom Jens Krog og A/S Tranø kulkompani og leie av kulhus og kai mot 60 øre pr. ton kul, som lagres og sælges, anslaaet til ca. kr. 600.- aarlig og flere vilkaar. ./ 1/12 tgl. paategning, hvorved kontrakten fornyes for 3 aar og avgiften til 6 øre pr. hl. kul.
17. utelates
18. Fæsteseddel tgl. 18/4-11 fra Jens Krog til Aldor Knutsen m.fl. paa tomt til lodshytte paa ”Gaardshaugen” mot aarlig avgift kr. 4 og flere vilkaar.
19. Fæsteseddel tgl. s.d. fra d.s. til Kornelius Hansen Brændvik paa tomt til vagthytte paa ”Gaardshaugen” mot aarlig avgift 2 kr. Og flere vilkaar.
20. utelates
21. utelates
22. Fæsteseddel tgl. 1/12-15 fra Jens Krog til Nicolay E. Jensen og medeiere med ret til at opføre en patentslip paa Oterholnæsset i nærmere fastsat tid for kr. 25.- aarlig m.fl. vilkaar
23. utelates
24. utelates
25. utelates
26. utelates
27. utelates
28. utelates
29. utelates
30. utelates
31. Fæsteseddel tgl. 24/6-18 fra Jens Krog til Vestfjordens Kystlodsforening v/Ole Leirvaag om ret til at opføre en lodshytte paa Klubben for kr. 4.- aarlig m.v.”

Poster mrk. ”utelates” er av privat karakter og anses for historisk uinteressant for andre!

Fra de gamle arkiver

Et lykkebrev

Hamarøy julen 1947

Til
.....

Alle Hamarøy-inger i inn- og utland vet hva Hamarøy bygdeheim er for noe. Det er blitt Hamarøys "hjertesak".

Et hjem for våre gamle, som måtte trenge det, hvilken velsignet tanke !

Ovenstående "Lykkebrevet" ble funnet blant papirene fra et dødsbo. Det er en folder med tekst om den første "Hamarøy Bygdeheim" på Tranøy som her skal refereres:

Vi hadde håpet å få reist det på Presteidet år 1950. Men imidlertid er byggeforholdene blitt så uberegnet vanskelig, at planen om nybygg foreløpig er oppgitt.

Likevel får vi et Hamarøy bygdeheim, og det tilmed to år før håpets år! Det er nesten ikke til å fatte at det er sant.

Arbeidskomitéen for Bygdeheimen har nemlig kjøpt Tranøy gård, som akkurat i høst var til salgs. Denne gård er som bygd for vårt formål. Det er underlig. Hovedbygningen gir i første omgang plass til ca. 20 gamle og dessuten personale. I Borgstuen er det leilighet til gårdsbestyrer, dessuten rom til flere gamle. Her er det også mulighet for å få et passende forsamlingslokale. Tør vi kalle det et gårdskapell? Et arbeidsrom for menn kan også skaffes her.

Til gården hører fjøsbygning, stabbur, butikkbygning med handelsrett, naust, ildhus og sommerfjøs. Alle husene er ifølge Hamarøy prismemnd stort sett i meget god stand. Jordarealet består av 35 mål god eng, 10 mål

strandslått og annen utslått. Jordkvaliteten er 1. classes. Gården har fødd hest, åtte storfe og noen småfe. Til eiendommen hører en masse villmark med forutsetning for skogplantning i stor stil. Dessuten et godt eggvær.

På Tranøy gård, nå snart Hamarøy bygdeheim, blir det trivelig for de gamle! Hjemlige hus, god anledning til arbeid både inne og ute, fritt utsyn og adskillig trafikk.

Selve hjemmet skal ledes av en sykepleierske. Foruten gårdsbestyrer trengs kokke og to hushjelper.

Hva koster nå denne herlighet?

Jo, kr. 60 000,00.

Derav skal 25 000,00 betales kontant. Resten, kr. 35 000,00, skal avbetales i løpet av 25 år med en rentesats 1 % under gjeldende bankrente. Hittil er innkommet kr. 45 000,00.

Men å eie jord og hus er ikke nok til å drive bygdeheim. En del ominnredning er selvsagt nødvendig. Videre anskaffelse av innbo, kjøp av husdyr og gårdsredskaper. Innleggelse av vann i 2.etg. og elektrisk lys er absolutt nødvendig. Og meget fordelsaktig ville det også være å ha sentralfyring. Den gir den ønskede temperatur døgnet rundt, er renslig, lettvin, ufarlig og betaler seg selv i løpet av 8-10 år ved innsparing av brensel og tjenerhjelp.

Altså har vi for lite penger

I denne anledning vender vi oss til Dem med en vennlig begjæring om en innsputsgave til virkeliggjørelsen av Hamarøys "hjertesak".

Vi må ta et krafttak nå, så bygdeheimen kan stå ferdig til innvielse 1.søndag i juli 1948. Da møtes bygdefolk fra hele bygden og ferierende utensokns Hamarøyinger til stor gledesfest. Alle flagg til topps denne dag!

Fra den dag av står Hamarøy kommune som eier og driver av Hamarøy bygdeheim, og fortsatt privat initiativ vil sørge for at forpleiningen blir som det sømmer seg et folk som har lært det 4. bud.

Det er en Guds lykke at et slikt brev som dette kan sendes ut i disse tunge og kritiske tider. Vis også du, kjære bygdefelle, ved din gave at brevet sannelig er et lykkebrev!

Vennlig hilsen, arbeidskomitéen
Ingrid Ellingsen, Bjørn Hveding, Arthur Thoresen, Jon Mæland, Henrik Hartvigsen, Ordføreren Johan Stokland, Sognepresten.

E.S. Gaver tas imot av sognepresten.
Kvittering i menighetsbladet

Barking og impregnering av garn, line, tau og seil.

Barkekaret som Brynjulf Skogholt hadde stående på kaia på Tranøy (bilde til venstre), som sommeren 2002 kom på plass igjen etter å ha hatt noen års midlertidig opphold på Bygdetunet, må ha vært spesielt stort. På illustrasjonen til høyre ser vi et barkekar av en mer normal størrelse. Siden mange kanskje ikke vet hvordan barking foregikk, tar vi derfor med en liten orientering som er mottatt fra Nordlandsmuséet i Bodø.

Garn, line, tau og seil ble barket for å beskytte bruket mot råde. Bruket fikk en brunlig farge. Man satte sjøvann på bjørkebark. Med tilsetning av soda ble lågen snarere ferdig til bruk. I dette badet ble garn og tauverk lagt. Barkekarene kunne ta omkring 300 liter, og til dette gikk det omtrent 25 kg. bark.

Tretjære beskyttet også mot råde. Linesnøret ble dratt gjennom tjæra.

Senere ble blåstein-galvanisering vanlig. Blåsteinlåg er en oppløsning av sjøvann og kobbersulfat (blåstein). Bruket ble da lysegrønt. Galvaniseringen gjorde at bruket kunne stå lengre i sjøen uten å bli vått.

I tidsskriftet KYSTEN, nr. 1, 1995 har Tryggen Larsen skrevet følgende:

Bark på de fleste trær inneholder garvestoff, men ikke alle i like stor mengde. Granbark inneholder ca. 10-12 %, bjørke- og eikebark ca. 7 %, or- og ospebark ca. 4 %.

Garvestoffene har preparerende egenskaper og hindre forråtnelse. Når det gjelder barking av tau, garn og seil ser det tu til at bjørkebark har vært det mest vanlige de fleste steder i landet. Noen informanter nevner eik, spesielt på Sørlandet, men det har nok vært mer vanlig til garving av lær.

Metoden for garving kan variere fra sted til sted. Noen sier at man bruker sjøvann, mens andre vil ha kildevann.

Det fortelles om ”kaldbarking” og ”kokbarking”. Nylagde garn og nøter ble først kaldbarket for da ”beit” korkbarking er bedre. Metoden er godt beskrevet i Jarle Sandens magistergrads-avhandling ”Ro fram – la gå not”. Korkbarking måtte gjøres en gang i året etter behov. Dette var en impregnering som man foretok både med tau, garn og seil.

Til barksuppa skulle det brukes like mange liter knust bark og vann. Suppa ble tilsatt kalk og soda. Noen forteller at man tilsatte talg eller tran. Det skulle bevirke at det ble bedre vannavstøtning. Jon Godal har i en artikkel i Årbok for Fosen 1980 beskrevet prosessen for barking av seil. Barking med bjørk ga stivere garn, men når man tilsatte litt tjære, ble resultatet smidigere og mykere.

Gamle fotos

”Til medlemmer av Tranøy Båt- og Velforening og andre.

18. november 2001

Med dette skriv ønsker jeg å fortelle deg om hva jeg holder på med og ønsker nå at du som leser dette begynner å tenke på om du kan ha liggende gamle **fotos, stoff eller anekdoter** som er relatert til Tranøy og nærmeste omgivelser. I så fall, kan du tenke deg til å sende det du måtte ha liggende til meg, slik at jeg kan få brukt det i mitt arbeide for å lage en best mulig historisk oversikt over Tranøy.”

Ovenstående er utsnitt av et brev jeg sendte ut for om mulig å få inn aktuelt stoff og bilder/fotos relatert til Tranøy. Responsen ble ikke som forventet. Bare et par medlemmer tok kontakt tilbake (konf. Historien om Hilmar Fyrvik og haien han fikk på juksa og fotos fra Hugo Bredesen). Fra tidligere hadde jeg mottatt mange fotos fra Sverre Elsbak, og flere av disse har jeg benyttet meg av.

Så kommer jeg plutselig over flere skikkelig gamle fotos som henger på veggene i Kommunehuset på Oppeid! Alle er sort/hvitt fotos, og kvaliteten på de fleste er ikke særlig bra. Jeg velger imidlertid å ta med en del av dem likevel.

S/S "Athenic" bunkrer på Tranøy I 1915

"Modena" lossrer kol på Tranøy

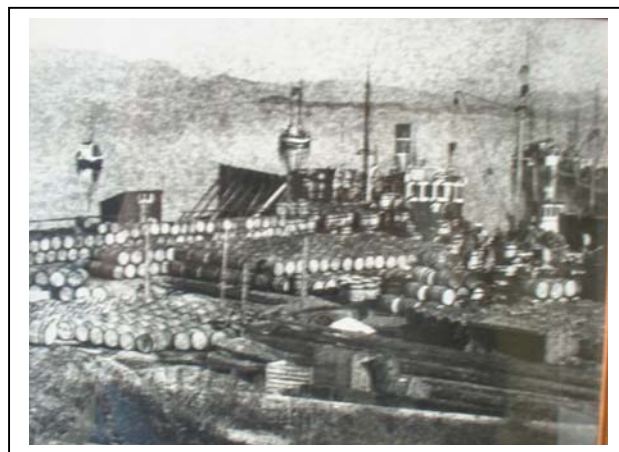
Gammel losbåt fra Tranøy. Benyttet 1920 - 1950

Sildesalting på Tranøy 1942

Huset i Fyrvika i 1930

Sildesalting på Tranøy 1912

Tranøy Skipsverft på Slipodden

Gårdsgutter på Tranøy Gård i 1923

Tranøy Gård i 1890 sett fra sjøsiden (nord)

Fra venstre ser vi gårdsnaustet (oppsatt 1825), butikken, hovedhuset, stabburet, borgstua og fjøsen. Høydedraget til venstre er "Kjerstadhaugen", og til høyre "Gårdshaugen", der Loshytta ble bygd.

Mer om Tranøy finner du ved å åpne
Tranøy, historie 2.del